

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ondřej Mlčák

Trest zákazu činnosti a jeho kontrola

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 3. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 191 830 znaků včetně mezer.

V Praze dne 3. 3. 2023

Ondřej Mlčák

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vedení, vstřícnost, trpělivost a odborné rady při zpracování.

Obsah

Úvod.....	1
1. Systém trestů v českém trestním právu.....	3
1.1 Pojem a účel trestu.....	3
1.2 Systém a třídění trestů v českém trestním právu.....	8
1.3 Alternativní tresty.....	11
2. Trest zákazu činnosti – pojem, účel a postavení v systému českého trestního práva.....	15
3. Podmínky ukládání trestu zákazu činnosti a jeho výměra.....	21
3.1 Souvislost trestného činu se zakazovanou činností.....	21
3.2 Výměra trestu zákazu činnosti.....	22
3.3 Trest zákazu činnosti jako samostatný trest.....	24
3.4 Druh a rozsah zakázané činnosti.....	26
3.5 Jednotlivé kategorie zakázaných činností.....	30
4. Trest zákazu činnosti ukládaný právníckým osobám.....	36
5. Trestní opatření zákazu činnosti ukládané mladistvým.....	46
6. Výkon trestu zákazu činnosti.....	49
6.1. Výkon trestu zákazu činnosti.....	49
6.2 Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.....	53
6.3 Zahlazení odsouzení.....	60
7. Kontrola výkonu trestu zákazu činnosti.....	62
8. Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.....	66
9. Zákaz činnosti ve správním trestání.....	72
10. Úvahy de lege ferenda.....	77
Závěr.....	81
Seznam zkratk.....	83
Seznam použité literatury.....	85
Abstrakt.....	97
Abstract.....	99

Úvod

Trest zákazu činnosti představuje v českém trestním právu významný institut sloužící k ochraně společnosti a jejích zájmů, o čemž svědčí i skutečnost, že z hlediska četnosti se jedná o druhý nejčastěji ukládaný druh trestu. Řadíme jej k alternativním trestům, jejichž úlohou je nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody, a které charakterizuje snaha o resocializaci pachatele trestného činu narozdíl od jeho izolace od společnosti.

Dlouhodobě se jedná o účinný nástroj v boji proti kriminalitě, jehož podstatou je do budoucna zabránit odsouzenému pachateli ve výkonu určité činnosti, kterou již v minulosti vykonával, a při které se prokázal jako nespolehlivý nebo dokonce pro společnost nebezpečný. Charakteristický je svým zábranným účinkem především u pachatelů ohrožujících bezpečnost provozu na pozemních komunikacích, své opodstatnění však nachází i v jiných sférách lidského života.

I přes široké možnosti jeho využití i jako trestu samostatného, způsobilého nahradit v odůvodněných případech nepodmíněný trest odnětí svobody, bývá jako trest samostatný využíván jen zřídka, což souvisí s praktickými problémy spjatými s jeho uplatňováním při následném výkonu a kontrole trestu.

Ukládání trestu zákazu činnosti, jeho výkon a kontrola je tedy téma stále aktuální a v judikatuře soudů velmi často propírané, avšak v tuzemské odborné literatuře bývá nezaslouženě opomíjeno. Proto si myslím, že je třeba věnovat větší pozornost zkoumání teoretických podmínek pro jeho ukládání, stejně jako praktických postupů při jeho výkonu a kontrole.

Cílem této diplomové práce je představit problematiku trestu zákazu činnosti v českém trestním právu a poukázat na nedokonalosti a úskalí spjatá s jeho uplatňováním v aplikační praxi. Metodou deskripce je nejprve přiblížena právní úprava trestu zákazu činnosti *de lege lata* a její změny, kterou se s využitím metody analýzy snažím kriticky zhodnotit, upozornit na možné nedostatky a navrhnout řešení *de lege ferenda*. Za tím účelem využívám své znalosti z trestního práva i penologie, dále čerpám ze studia zákonů, odborné literatury, judikatury, statistických údajů a některých internetových zdrojů.

Diplomová práce je členěna do deseti kapitol. Nejprve je vysvětlen pojem a účel trestu, navazuje systém a třídění trestů v českém trestním právu, alternativní tresty a pojem, účel a postavení samotného trestu zákazu činnosti. V následujících kapitolách se zabývám

podmínkami jeho ukládání, samostatné kapitoly pak věnují zvláštnostem v případě ukládání trestu právními osobám a mladistvým pachatelům. Pokračuji úpravou výkonu trestu zákazu činnosti včetně jeho kontroly, zmiňuji frekventovaný trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, kterého se může dopustit pachatel nerespektující zákaz činnosti. Závěr této diplomové práce je věnován zákazu činnosti ve správním trestání a úvahám *de lege ferenda*, ve kterých reflektuji rovněž platnou, ale dosud neúčinnou právní úpravu.

1. Systém trestů v českém trestním právu

1.1 Pojem a účel trestu

Trestní právo je odvětvím práva veřejného a bývá považováno za historicky nejstarší obor práva.¹ Rozlišujeme trestní právo hmotné (materiální) a trestní právo procesní (formální). Trestní právo hmotné pak můžeme rozdělit na dvě základní oblasti – na problematiku viny a problematiku trestu, resp. sankcionování. Trestněprávní sankce jsou součástí sociální kontroly, v jejímž rámci zastávají důležitou roli při vytváření sociálního pořádku uvnitř společnosti a představují nejzávažnější zásah do právního postavení jedince.² Trest je pak významným právním a filozofickým pojmem, který má v právu specifický a zažitý význam, zcela svébytný pak v rámci odvětví práva trestního. Obvykle není v trestních kodexech definován a jeho vymezení je podobně jako u nás ponecháno nauce.³

V obecné rovině rozumíme trestem (sankcí) uvalení určité újmy, škody, utrpení či ztráty, a to jako následek za předchozí porušení předpokládaných (předvídaných) pravidel chování, ať už se jedná o pravidla společenská, etická, právní či jiná. V trestním právu se často vymezuje pouze formálně jako právní následek trestného činu, na němž lpí vina, a který spočívá v právní újmě, která je pachatelem pocíťována jako zlo a takto má být podle vůle zákonodárce také přijímána.⁴ Podle jedné z mnoha definic představuje trest nejtypičtější trestní sankci v českém trestním právu, kterou jako opatření státního donucení ukládají soudy v trestním řízení jménem státu pachatelům trestných činů za spáchané trestné činy. Trestem se pachatelé působí určitá újma (na svobodě, na právech, na majetku) a zároveň se tím vyslovuje morální odsouzení činu a toho, kdo jej spáchal.⁵

Definici trestu můžeme rozebrat na několik základních charakteristik. V první řadě se jedná se o právní následek trestného činu – trest nemůže existovat bez trestného činu, což vyplývá z právní zásady *nulla poena sine crimine* nebo také *nulla poena sine culpa*, tedy není trestu bez viny, a uložit jej lze pouze pachateli trestného činu. Druhou charakteristikou trestu

¹ NOVOTNÝ, František a kol. Trestní právo hmotné. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 13.

² SOLNAŘ, Vladimír a kol. Systém českého trestního práva. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Novatrix, 2009, s. 6-8.

³ SOLNAŘ, Vladimír a kol. Op. cit., s. 12.

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 395.

⁵ VÁLKOVÁ, Helena. Trest. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. [online]. Praha: C. H. Beck, 2009. [cit. 1. 9. 2022]. Dostupné z: www.beck-online.cz.

je, že slouží jako prostředek státního donucení, který stát používá k prosazování a ochraně zájmů chráněných trestním zákonem. Zatřetí, o trestu rozhodují pouze soudy, což je pravidlo zakotvené na ústavní úrovni v druhé větě článku 90 Ústavy⁶ a také v článku 40 odst. 1 LZPS, o vině a trestu proto kupř. nemůže rozhodovat porota.⁷

Za další, trest působí pachateli trestného činu záměrně určitou újmu na jinak chráněných hodnotách, ať už se jedná o svobodu, majetek nebo čest. Újma je dnes však značně relativizována alternativními tresty, navíc je nutné ji vnímat spíše teoreticky – v konkrétním případě nemusí být vnímána pachatelem jako zlo, ba naopak může být pocíťována jako dobrodiní (např. řidiči motorového vozidla byl uložen trest zákazu řízení, který však dotčený nepocíťuje jako újmu, protože se následkem otřesu z nehody rozhodl dobrovolně od řízení upustit).⁸ Takové osobní, rodinné, majetkové nebo jiné poměry pachatele snižují citelnost újmy, a proto je třeba k nim přihlížet při stanovení druhu trestu a jeho výměry, charakteristický rys újmy tím však trest neztrácí.⁹

Poslední charakteristikou je veřejné vyslovení společenského (etického) odsudku, který může být pro pachatele zvláště citlivý, a liší se v závislosti na povaze spáchaného činu.¹⁰ Především tento znak odlišuje trest od sankcí ukládaných v jiných právních odvětvích a taktéž od ochranných opatření. Uložený trest by měl být vnímán jako spravedlivý a přiměřený nejen oběti trestného činu či poškozeným, nýbrž také celou společností. Proto by neměl být ani mírnější ani přísnější než vyžaduje ochrana společnosti před trestnými činy.¹¹

Z hlediska logické struktury klasické (trichotomické) právní normy, tzn. hypotéza – dispozice – sankce, představuje trest tu část, v níž je stanovena újma za porušení právních povinností stanovených v dispozici právní normy. Při tvorbě právní úpravy musí zákonodárce vždy myslet na to, jak postihnout ty, kteří by porušovali stanovené příkazy a zákazy a z nich vyplývající právní povinnosti. Z toho vychází požadavek, aby každá norma stanovící povinnost určitého chování byla spojena s efektivní sankcí pro případ nesplnění právní

⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, článek 90.

⁷ SLÁDEČEK, Vladimír a kol. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1053.

⁸ SOLNAŘ, Vladimír a kol. Systém českého trestního práva. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Novatrix, 2009, s. 9-10.

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 493.

¹⁰ SOLNAŘ, Vladimír a kol. Op. cit., s. 9.

¹¹ JELÍNEK, Jirí a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 403.

povinnosti.¹² Trestněprávní sankce musí být určitá alespoň relativně, nejčastěji se pak v TZ setkáme s určeným druhem trestu, výměra bývá stanovena trestní sazbou v určitém rozpětí.

Trestními sankcemi jsou tresty a ochranná opatření,¹³ současný TZ tak vychází z dualismu (dvojkolejnosti) trestních sankcí. Výčet trestů upravuje ustanovení § 52 TZ spolu s výjimečným trestem obsaženým v ustanovení § 54 TZ. Ochranná opatření, která jsou však svou povahou preventivní a jejich cílem je ochrana společnosti, jsou obsažena v ustanovení § 98 TZ.

Abychom dokázali zodpovědět, co je smyslem a účelem trestu, je nejprve důležité položit si několik základních otázek:¹⁴

- 1) Jaký by trest měl být, aby byl skutečně spravedlivý?
- 2) Je trest cílem sám o sobě nebo je pouze prostředkem k dosažení něčeho jiného?
- 3) Jaký význam vedle spravedlnosti zastávají jiné hodnoty, které trestní právo prosazuje?

Při hledání odpovědí na tyto otázky byly vytvořeny teorie, které nazýváme teoriemi trestání.¹⁵ Teorie trestání se tradičně dělí na tzv. absolutní a relativní, později se pak začaly objevovat teorie smíšené.

Teorie absolutní jsou v moderní době reprezentovány především myšlenkami I. Kanta a G. W. F. Hegela, kteří v jistém smyslu navazují na Aristotela a zastávají postoj, že pachatele může se spravedlností smířit pouze tzv. spravedlivý trest.¹⁶ Pachatel je ze své svobodné vůle odpovědný za své jednání, vědomě se rozhodne spáchat trestný čin a tím také přistupuje na to, že bude potrestán.¹⁷ Trestá se, jelikož bylo páčáno zlo, trest je tedy vnímán jako odplata za spáchaný trestný čin. Kant chápe tuto odplatu jako tzv. kategorický imperativ spravedlnosti, který ovšem nelze vykládat ve smyslu pomsty v podobě právní zásady *Lex talionis* „*oko za oko, zub za zub*.“¹⁸ Z hlediska formální logiky jde o tzv. negaci negaci spravedlnosti. První

¹² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 281.

¹³ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník*, ustanovení § 36.

¹⁴ PELC, Vladimír. *Trestní právo II. Pojem a účel trestu, systém trestů. Úvod do problematiky ukládání trestů*. [přednáška]. Praha: PF UK, 24. 2. 2021.

¹⁵ Podrobněji k teoriím trestání SOLNÁŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Novatrix, 2009, s. 13-24.

¹⁶ PELC, Vladimír. *Op. cit.*

¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 396.

¹⁸ PELC, Vladimír. *Op. cit.*

negací je spáchaný trestný čin, a aby došlo k narovnání vztahů z hlediska spravedlnosti, musí dojít k další negaci, čímž se pokojné vztahy zase narovnají.¹⁹

Teorie relativní sledují i jiné účely a jsou svým způsobem současnější. Vychází z učení C. Beccaria, který stál mj. u zrodu trestního práva v současném slova smyslu.²⁰ V rámci těchto teorií se zmiňuje především teorie prevence, která vychází z myšlenky, že pachatele je možné trestem napravit (individuální prevence) a zároveň výchovně působit na celou společnost (prevence generální). Trest se ukládá proto, aby zlo nebylo páčáno. Beccaria je také uváděn v souvislosti s trestáním jako autor jedné z nosných a dodnes platných ústředních myšlenek trestání, a sice že odstrašující účinek trestu nespočívá v jeho přísnosti, ale v jeho neodvratitelnosti.²¹ Tato myšlenka se promítá například v problematice promlčení, a to nejenom v promlčení trestní odpovědnosti, ale také u institutu promlčení výkonu trestu.

Teorie smíšené, jak už název napovídá, jsou teoriemi, které se snaží o spojení odplatné i preventivní funkce trestu a zmírnění nedokonalostí obou teorií. České trestní právo je založeno právě na teorii smíšené spojující ochranné, nápravné a generálně preventivní působení trestu.²² To dokládá i ustanovení § 39 odst. 1 TZ, když stanoví, k čemu soud přihlíží při určení druhu a výměry trestu.

Účel trestu není v současném trestním kodexu výslovně vyjádřen a jeho vymezení bylo nahrazeno úpravou obecných zásad trestání, které jsou pro všechny trestní sankce uvedeny v ustanoveních § 36–38 TZ a v ustanoveních § 39–45 TZ speciálně pro tresty. V předchozím trestním kodexu z roku 1961 byl účel trestu definován v ustanovení § 23²³ a v obdobném vymezení zůstal do dnes zachován jako teoretický pojem v právní nauce.²⁴ Podle této definice byla účelem trestu především ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zábrana konkrétnímu pachateli v páčání další trestné činnosti (zábranný účinek trestu), výchova pachatele k řádnému životu (individuální prevence) a výchovné působení na ostatní členy společnosti (generální prevence) zejména v podobě odstrašení.²⁵ Toto ustanovení bylo po roce 1989 kritizováno z důvodu absence prvku restituční teorie, která sleduje náhradu

¹⁹ PELC, Vladimír. Op. cit.

²⁰ PELC, Vladimír. Op. cit.

²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 397.

²² Tamtéž.

²³ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ustanovení § 23.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Op. cit., s. 401.

²⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ustanovení § 23.

újmy způsobené poškozenému a narovnání vztahů s osobou poškozenou. Současná právní úprava již toto reflektuje právě v obecných zásadách pro ukládání sankcí, konkrétně v ustanovení § 38 odst. 3 TZ. Dle judikatury Ústavního soudu je smyslem a účelem jak trestu samého, tak i jeho druhu a výměry, dosáhnout vyváženosti obou cílů, byť prvek represe ve vztahu k zájmům společnosti chránit sebe samu před pachateli trestných činů je i s ohledem na společenskou nebezpečnost těchto trestných činů hlediskem zásadním.²⁶

Účel trestu dnes vymezují především tyto obecné zásady trestání:²⁷

- 1) Zásada zákonnosti – tresty lze ukládat jen na základě zákona, latinsky vyjadřována jako *nulla poene sine lege* (článek 39 LZPS, ustanovení § 37 odst. 1 TZ spolu s výčtem trestů v ustanovení § 52 odst. 1 TZ).
- 2) Zásada přiměřenosti – ukládaný trest musí odpovídat spáchanému trestnému činu, zejména jeho povaze a závažnosti (ustanovení § 38 odst. 1 TZ).
- 3) Zásada individualizace použitých sankcí – druh i výměra sankce musí být ukládány vzhledem ke konkrétním okolnostem vztahujícím se ke spáchanému trestnému činu (zohledňují se polehčující či přitěžující okolnosti, zájmy poškozeného atd.) nebo ve vztahu k pachateli (osobní, rodinné, majetkové poměry pachatele, z nichž vyplývají také možnosti nápravy pachatele) včetně respektování práv a zájmů poškozených (ustanovení § 38 odst. 3 a § 39 TZ).
- 4) Zásada personalit sankce – trestní sankce by měla postihnout dotyčného pachatele, zároveň však co nejméně jeho okolí (rodinu, příbuzné, známé).
- 5) Zásada humanity sankcí – nepřipouští se trest smrti, kruté a nepřiměřené tresty, v jistém smyslu navazuje na obecný princip ekonomie trestní hrozby a subsidiarity trestní represe, jelikož trestní právo pojmáme jako zcela krajní prostředek, tzv. „*ultima ratio*“ (článek 6 odst. 3 LZPS a článek 7 odst. 2 LZPS, ustanovení § 37 odst. 2 TZ). Postačuje-li uložení trestu mírnějšího, nesmí být uložen trest pro pachatele citelnější, bude-li to dostačující k naplnění účelu trestu (ustanovení § 38 odst. 2 TZ).
- 6) Zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele (ustanovení § 53 odst. 1 TZ).

²⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. II. ÚS 243/03.

²⁷ JELÍNEK, Jirí a kol. Op. cit., s. 399, 400.

V poslední době se jedná o určitý trend, kdy zákonodárce účel zákona výslovně nevyjádří, jako je tomu například u TOPO²⁸ nebo u zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů. Paradoxně však dochází k tomu, že se posiluje vliv tzv. teleologického výkladu. Zastánci výslovně nevyjádřeného účelu zákona argumentují tím, že účel zákona se může měnit, stejně jako se mění a vyvíjí celá společnost.²⁹ Proti tomu však lze namítnout, že pokud se změní účel zákona, může se změnit i zákon samotný. Ačkoli účel zákona není vždy snadné definovat, měl by se zákonodárce alespoň pokusit najít formulaci, která bude dostatečně obecná a v čase neměnná.³⁰ Vymezení účelu zákona může pomoci také při soudní interpretaci a aplikaci v rozhodování složitějších nebo hraničních případů.

1.2 Systém a třídění trestů v českém trestním právu

Systém trestů můžeme definovat jako výčet jednotlivých druhů trestů, jejich uspořádání podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty.³¹

Do systému trestů se promítají dvě základní zásady trestního práva hmotného:

- Zásada zákonnosti – trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona a pouze zákon stanoví, jaké jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit (*nullum crimen nulla poena sine lege*, čl. 39 LZPS, ustanovení § 12 odst. 1 TZ, ustanovení § 37 odst. 1 TZ).
- Zásadu humanismu – vyjádřena je v požadavku na ukládání a výkon trestních sankcí; trestní represe by měla být rozumná, orgány státu se musí k pachateli chovat lidsky, bez diskriminace; nepřipouští se trest smrti, kruté a nepřiměřené tresty, v jistém smyslu navazuje na obecný princip ekonomie trestní hrozby a subsidiarity trestní represe, jelikož trestní právo pojmáme jako zcela krajní prostředek, tzv. „*ultima ratio*“ (článek 6 odst. 3 LZPS a článek 7 odst. 2 LZPS, ustanovení § 37 odst. 2 TZ). Postačuje-li uložení trestu mírnějšího, nesmí být

²⁸ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

²⁹ PELC, Vladimír. Op. cit.

³⁰ PELC, Vladimír. Op. cit.

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné. 9. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 341.

uložen trest pro pachatele citelnější, bude-li to dostačující k naplnění účelu trestu (ustanovení § 38 odst. 2 TZ).

Taxativní výčet jednotlivých trestů, který nelze žádným způsobem rozšiřovat, obsahuje ustanovení § 52 odst. 1 TZ. Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty:

- a) odnětí svobody,*
- b) domácí vězení,*
- c) obecně prospěšné práce,*
- d) propadnutí majetku,*
- e) peněžitý trest,*
- f) propadnutí věci,*
- g) zákaz činnosti,*
- h) zákaz držení a chovu zvířat,*
- i) zákaz pobytu,*
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,*
- l) ztrátu vojenské hodnosti,*
- m) vyhoštění.*

Nad rámec těchto vypočtených trestů lze uložit ještě výjimečný trest upravený v ustanovení § 54 TZ, kterým se rozumí jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.

Tresty jsou uspořádány podle jejich obecné závažnosti s ohledem na zájmy, které postihují, a také s ohledem na jejich maximálně možný rozsah a dopad na pachatele. Hlavním a univerzálním je trest odnětí svobody, jehož význam je zcela zásadní při určování závažnosti trestného činu. Ovšem ze samotného řazení trestů nelze dovozovat, který z trestů je v konkrétním případě přísnější a který mírnější.³² Účinky všech jednotlivých trestů je nutné poměřovat především v jejich celkovém dopadu do právní sféry odsouzeného, jak také

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001.

dovodil Ústavní soud, když se zabýval aplikací zásady zákazu *reformationis in peius*.³³ Při porovnávání trestných činů je z hlediska závažnosti rozhodující výše trestní sazby.

Jednotlivé tresty můžeme třídit na základě různých kritérií:³⁴

1) Podle zájmů odsouzeného, které tresty postihují:

- Tresty postihující svobodu (odnětí svobody, zákaz činnosti, domácí vězení, obecně prospěšné práce, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění).
- Tresty majetkové (propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci).
- Tresty na cti (ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).

2) Podle toho, zda lze uložit trest jako samostatný nebo pouze vedle jiného trestu:

- Tresty samostatné – lze je uložit jak samostatně, tak spolu s jiným trestem (zákaz činnosti, odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, propadnutí majetku, propadnutí věci, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění).
- Tresty vedlejší – lze je uložit pouze vedle jiného trestu (ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).

3) Podle určitosti trestní sankce:

- Tresty absolutně určité – zákon u nich stanoví druh i výměru trestu (ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti, odnětí svobody na doživotí).
- Tresty relativně určité – zákon u nich stanoví pouze nejnižší nebo nejvyšší výměru trestu nebo nejvyšší horní hranici či proměnnou konkrétní náplň trestu

³³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15.

³⁴ Třídění trestů dle JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 406 - 408.

(odnětí svobody, zákaz činnosti, domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, propadnutí věci, propadnutí majetku, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění, zákaz pobytu).

- Tresty absolutně neurčité – zákon u nich nestanoví druh ani výměru trestu, v trestním zákoníku se však nevyskytují.

4) Podle toho, zda je trest možné uložit kterémukoli pachateli trestného činu nebo pouze zúženému okruhu pachatelů:

- Tresty, které lze uložit kterémukoli pachateli trestného činu (odnětí svobody, domácí vězení, peněžitý trest, propadnutí věci, propadnutí majetku, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce).
- Tresty, které lze uložit pouze zúženému okruhu pachatelů (obecně prospěšné práce, vyhoštění, zákaz činnosti, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).

5) Podle věku pachatele:

- Tresty, které lze uložit dospělému pachateli trestného činu (výčet je uveden v ustanovení § 52 odst. 1 TZ).
- Trestní opatření, která lze uložit mladistvému (výčet je uveden v ustanovení § 24 odst. 1 ZSVM).³⁵

1.3 Alternativní tresty

Všechny tresty odlišné od nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou tzv. alternativní tresty. Ona alternativa spočívá v možnosti soudu uložit jiný trest, který není spojen s odnětím svobody (přestože u některých alternativních trestů k jejímu určitému omezení dochází, typicky trest domácího vězení). Z této definice vedle trestu odnětí svobody a výjimečného

³⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 406 - 408.

trestu musíme vyřadit taktéž trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti, jelikož takové tresty lze uložit jedině v případech, kdy soud zároveň odsuzuje pachatele k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Alternativní tresty ovšem zaručují naplnění účelu trestu stejně, jako kdyby byl na odsouzeném vykonáván klasický trest odnětí svobody.³⁶ Zároveň soudům nabízejí širší spektrum možností k potrestání pachatele a k nalezení nejvhodnějšího trestu, když vzhledem k osobě a poměrům pachatele a k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu není třeba uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. V platné právní úpravě jejich definici ovšem nenajdeme.

V českém systému trestů alternativní tresty převažují a charakterizuje je snaha o resocializaci pachatele trestného činu narozdíl od jeho izolace od společnosti v případě trestu nepodmíněného. Jsou významným prvkem konceptu restorativní (nápravné) justice, neboli konceptu odlišného zacházení s pachateli, než jako je tomu u retributivní (trestající) justice; restorativní justice vychází z názoru, že současná trestní politika nedokáže adekvátně reagovat na kriminalitu, dále pak usiluje o obnovení hodnot a sociálních vztahů, a jejím stěžejním cílem je pochopení a uznání viny ze strany pachatele, neboť to je zárukou předcházení opakování trestné činnosti.³⁷

Nedochází tak k drastickému vyloučení pachatele ze společnosti a zprerhání veškerých jeho sociálních vazeb včetně každodenních návyků, jako je tomu v případě uložení trestu nepodmíněného, který by se měl ukládat jako prostředek nejzazší, tedy „*ultima ratio*“.³⁸ Z povahy alternativních trestů nutně vyplývá, že bývají ukládány pachatelům méně závažných trestných činů, jejichž osobnost není tolik narušena, a u nichž si lze krátkodobý trest spojený s odnětím svobody představit jako neúčinný a zbytečně nákladný, přinášející více škody než užítku.³⁹ Alternativní tresty tedy cílí na pachatele, u nichž by jinak připadalo v úvahu uložení krátkodobého trestu odnětí svobody, tj. do jednoho roku, a u kterých lze do jisté míry vycházet z předpokladu, že lze jednodušeji a reálně dosáhnout jejich nápravy a

³⁶ Např. OSMANČÍK, Otakar a kol. K problematice alternativních trestů a opatření. 1. vydání. Praha: IKSP, 1996, str. 9, 15.

³⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 22, 25, 26.

³⁸ Např. KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 109, 110.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné. 9. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 342.

resocializace.⁴⁰ Jedná se také o jistý projev důvěry vůči pachateli trestného činu a snaha o to, aby převzal odpovědnost za svůj čin.⁴¹

Filozofie alternativních trestů spočívá v ponechání odsouzeného na svobodě za současného uložení takového druhu povinnosti nebo omezení (dle konkrétního druhu trestu, může se jednat např. o zaplacení určité peněžní částky, zákaz zdržovat se ve vymezeném prostoru, zákaz výkonu určité činnosti), jež bude působit preventivně proti páčání další trestné činnosti, zároveň ochrání společnost, uspokojí zájmy obětí trestného činu a v pachateli upevní návyky a postoje potřebné k vedení řádného života.⁴²

Současnou tendencí v České republice, jakož i v dalších zemích, je snaha o maximální využití potenciálu alternativních trestů a minimalizaci negativních dopadů trestu spojeného s odnětím svobody. Děje se tomu z mnoha důvodů, přičemž k těm nejdůležitějším patří zejména:⁴³

- Absence negativních vlivů spojených s trestem odnětí svobody (izolace odsouzeného v kriminálním prostředí, psychická zátěž, vysoká míra recidivy, zprerhání rodinných a dalších sociálních vazeb, ztráta pracovních návyků včetně motivace k dalšímu seberozvoji);
- Výkon alternativních trestů je spojen s nižšími náklady (náklady na provoz objektů věznic, náklady vězeňské služby, nižší daňové příjmy státního rozpočtu v důsledku ztráty zaměstnání odsouzeného);
- Snadnější opětovné začlenění (resocializace) pachatele do společnosti díky reedukačním a resocializačním programům.⁴⁴

V dnešní době se v České republice daří zvyšovat počet osob vykonávajících alternativní tresty a průměrný počet vězněných osob má za poslední léta klesající tendenci,⁴⁵ přesto zůstává situace ve vězeňství přetrvávajícím problémem. Z dostupných dat Institutu pro

⁴⁰ ŠČERBA, Filip. Op. cit., s. 22.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 342, 343.

⁴² ŽATECKÁ, Eva. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. In Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, s. 1044.

⁴³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 405.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Op. cit., s. 405.

⁴⁵ Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2021, str. 7. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-vs-cr-2021.pdf>.

kriminologii a sociální prevenci vyplývá, že nejčastěji ukládanou sankcí je podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, naopak trest domácího vězení je v praxi ukládán naprosto minimálně.⁴⁶ Kontrolu výkonu alternativních trestů pak zajišťuje Probační a mediační služba, dohled nad její činností provádí Ministerstvo spravedlnosti.

Dlouhodobě se řadíme k zemím s nejvyšším počtem lidí za mřížemi, což není příliš pozitivní ukazatel funkčnosti trestní politiky státu. Na vině je především vysoká míra recidivy v kombinaci se speciálními trestními sazbami pro tyto pachatele, které takto uložené tresty výrazněji zvyšují.⁴⁷ V roce 2021 bylo z celkového počtu 49 647 všech okresními soudy pravomocně odsouzených osob dosud netrestaných pouze 17 597 z nich, což představuje pouze 35,4 %.⁴⁸ Podle dubnové zprávy Rady Evropy o stavu vězeňství je Česká republika v Evropské unii se svými zhruba 180,2 vězni na 100 tisíc obyvatel pátá za zeměmi jako jsou Rusko či Turecko, navíc průměrná délka trestu odnětí svobody v České republice činí asi 25 měsíců, zatímco průměr všech zúčastněných států je výrazně kratší - činí zhruba 8,9 měsíce.⁴⁹ Jedním z mála pozitivních jevů spojených s pandemií COVID-19 byla nižší kriminalita v důsledku omezení pohybu (typicky trestné činy krádeže a loupeže) a s tím spojený úbytek vězňů ve věznicích. Tento efekt však netrval dlouho a čísla vězněných opět stoupají, kapacita českých věznic je nyní naplněna již z 96,17 %.⁵⁰

⁴⁶ Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020, str. 41. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

⁴⁷ Vězňů je moc, sedí se i za krádež žvýkaček. Ministerstvo to chce řešit. Idnes.cz [online]. 2022. [cit. 29. 8. 2022].

Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/veznice-justice-soudnictvi.A220810_141604_domaci_knn.

⁴⁸ Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle soudů. Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁴⁹ Covid-19 pandemic helped to reduce the prison population in Europe: Council of Europe's annual penal statistics released. Coe.int [online]. 2022. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a60a50.

⁵⁰ Vězňů je moc, sedí se i za krádež žvýkaček. Ministerstvo to chce řešit. Idnes.cz [online]. 2022. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/veznice-justice-soudnictvi.A220810_141604_domaci_knn.

2. Trest zákazu činnosti – pojem, účel a postavení v systému českého trestního práva

Trest zákazu činnosti je historicky součástí českého trestního práva již od platnosti zákona č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, a přes různé podoby v trestních kodexech č. 86/1950 Sb. a č. 140/1961 Sb. zůstal jako trest zachován až do současné právní úpravy v trestním zákoně č. 40/2009 Sb. (TZ).⁵¹ V dnešní době představuje jeden z hojně ukládaných trestů, jehož podstatou je přímo zabránit odsouzenému pachateli v opětovném páchání další trestné činnosti tím, že je mu na určitou dobu znemožněno vykonávat činnost, při které se již v minulosti trestného činu dopustil nebo která spáchání trestného činu umožnila, či k tomu poskytla příležitost, a v budoucnu by mohla vytvořit vhodné podmínky pro opětovné páchání obdobné trestné činnosti.⁵² Účelem trestu je pachateli v takovém jednání zamezit a tím předejít pokračování v této trestné činnosti či jejímu opakování.⁵³ Znemožněním inkriminované činnosti se zároveň zabezpečuje nezávadný výkon daného povolání nebo činnosti a výchovně se působí na samotného pachatele, ale i další občany.⁵⁴ Tím může být tento trest z hlediska preventivní funkce velmi účinným.⁵⁵

Zákaz činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.⁵⁶ Pachatel je na určitou dobu vyřazen ze specifické činnosti, k níž je zapotřebí jistá odbornost a charakterová (morální) způsobilost - požadavkem na výkon této činnosti jsou určité atributy a kvality, přičemž spácháním trestného činu pachatel vzbuzuje pochybnosti o způsobilosti takovou činnost vykonávat.⁵⁷ Jedná se o případy, kdy pachatel odborné předpoklady pro výkon dané činnosti buď vůbec neměl, nebo pro vady svého charakteru činnosti využil či zneužil k páchání činnosti trestné.

⁵¹ Samotná historie trestu zákazu činnosti není předmětem této práce, podrobněji např. VANDUCHOVÁ, Marie. Zákaz činnosti v Československém trestním právu. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. 1989, ročník 35, č. 2, s. 5-77.

⁵² ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 873.

⁵³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 566.

⁵⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 580.

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné. 9. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 374.

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 73 odst. 3 (s účinností od 1. 7. 2023 pak odst. 4).

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 930.

V platné právní úpravě je obsažen v ustanovení § 73 TZ, které zůstalo zachováno od nabytí účinnosti trestního zákoníku 1. ledna 2010 beze změny. V legislativním procesu je nyní novela zákona s předpokládanou účinností od 1. července 2023, která by nově do třetího odstavce včlenila možnost soudu uložit povinnost pachateli podrobit se terapeutickému programu pro řidiče, který se trestného činu dopustil v souvislosti s řízením motorového vozidla. Tím by zároveň došlo ke změně v číslování odstavců a současný třetí odstavec by se jinak beze změny stal čtvrtým. Ustanovení § 74 TZ pak upravuje jeho výkon, k němuž se dostanu zvlášť v kapitole věnované výkonu trestu zákazu činnosti, stejně jako k právní úpravě a zvláštnostem v případě ukládání trestu zákazu činnosti právníkům osobám a mladistvým.

Preventivní funkci trestu zákazu činnosti lze ilustrovat na příkladu sankcionování osob, které vykonávají veřejné funkce nebo povolání, a jejichž náležitý výkon vychází z důvěry veřejnosti (úřední osoby, zaměstnanci bank, lékaři).⁵⁸ Postupem času také roste význam samotného trestu (což souvisí s rozvojem hospodářství a svobodného podnikání od 90. let), v dnešní době může zákaz činnosti představovat citelný zásah do pachatele pracovního i osobního života, v jehož důsledku může dojít k ukončení ekonomické aktivity pachatele, podnikatelské činnosti či ztrátě zaměstnání.⁵⁹ Pochopitelně jinak citelnou ztrátu utrpí např. řidič z povolání při zákazu řízení motorových vozidel, proto by měl soud při hodnocení poměrů pachatele brát na zřetel, zda si pachatel danou činností obstarává obživu pro sebe nebo své blízké, byť ani tato okolnost uložení trestu zákazu činnosti nebrání.⁶⁰

Na rozdíl od dřívější právní úpravy se trest zákazu činnosti neukládá v žádném případě obligatorně a na jeho uložení nemá vliv ani typová závažnost trestného činu.⁶¹ Dříve se povinně ukládal u některých vyjmenovaných trestných činů, jednalo se například o pletichy při veřejné soutěži, úplatkové trestné činy nebo pletichy v insolvenčním řízení.⁶² V určitých mimořádných situacích nemusí být trest uložen ani v případě, kdy je jeho uložení nasnadě - příkladem může být rozhodnutí soudu, v němž neuložil trest zákazu činnosti u trestného činu opilství, jelikož obviněný jednal za okolností, které se blížily krajní nouzi.⁶³

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 930.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sp. zn. 8 Tdo 32/2014-36.

⁶¹ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 874.

⁶² Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ustanovení § 49, odst. 1.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89.

Trest zákazu činnosti je slučitelný s jinými druhy trestu, které jsou uvedeny v ustanovení § 52 odst. 1 TZ. Jako účelný se však nejeví vedle trestu vyhoštění na delší dobu, protože doby výkonu obou trestů by běžely souběžně.⁶⁴ V případě naplnění předpokladů v ustanovení § 73 odst. 1 TZ ho lze uložit i jako samostatný trest. Zároveň tak může učinit i samosoudce trestním příkazem na základě ustanovení § 314e odst. 2 písm. d) TR, a to v maximální délce 5 let.

Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání, funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.⁶⁵ Toto ustanovení představuje samotný základ trestu zákazu činnosti, jelikož určuje rozsah a okruh činností, které mohou být trestem zákazu činnosti postiženy. Činnost, která zákonnému vymezení neodpovídá, nemůže být zakázána, i kdyby se pachatel dopustil trestného činu právě při jejím výkonu, případně pokud by s trestným činem mohla souviset nebo by na něj mohla mít vliv. Pachateli nelze zakázat činnost, k níž není třeba právní či odborné způsobilosti, popřípadě povolení.

Jestliže pachatel již nevykonává zaměstnání, povolání, či funkci, v souvislosti s jejichž výkonem trestnou činnost spáchal, v uložení trestu zákazu činnosti to nebrání.⁶⁶ Stejně tak tomu nebrání skutečnost, že v době páchaní trestné činnosti pachatel neměl příslušné oprávnění, povolení či souhlas - důsledkem takového trestu je nemožnost ono oprávnění, povolení či souhlas po dobu zákazu činnosti získat, jak bylo judikováno například u řidičského průkazu.⁶⁷ Přestože tato skutečnost nebrání pachateli, aby např. navštěvoval autoškolu, samotný řidičský průkaz bude moci obdržet až po vypršení doby trestu zákazu činnosti.⁶⁸ V případě, že tatáž činnost byla již jednou pachateli soudem či jiným orgánem zakázána, uložení trestu zákazu činnosti to rovněž nebrání.⁶⁹

⁶⁴ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 987.

⁶⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 73 odst. 3 (s účinností od 1. 7. 2023 pak odst. 4).

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 10. 1987, sp. zn. 7 Tz 17/88 ohledně zákazu výkonu odborné lékařské praxe.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 4. 1963, sp. zn. 4 Tz 12/63.

⁶⁸ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 580.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 935.

Trest zákazu činnosti je typickou sankcí za nejzávažnější porušení pravidel silničního provozu, tedy u trestné činnosti spáchané v silniční dopravě.⁷⁰ Nejčastěji ukládaným zákazem je zákaz řízení motorových vozidel, ve zbytku se jedná o trestnou činnost veskrze majetkové či hospodářské povahy, kromě těchto tradičních případů je však možné zakázat třeba i držení, nošení a užívání střelné zbraně.⁷¹ Ve vztahu k nabývání, držení a nošení střelných zbraní je však trest zákazu činnosti spíše okrajový institut a jádro regulace nakládání se zbraněmi představuje a z povahy věci i nadále bude představovat zákon o zbraních.⁷²

Z posledních dostupných statistických údajů Ministerstva spravedlnosti ČR pro rok 2021 vyplývá, že z celkového počtu všech uložených trestů/trestních opatření, tj. 83 129 věcí (spisů), které byly okresními soudy uloženy fyzickým osobám, byl zákaz činnosti uložen jako trest/trestní opatření dohromady v 18 148 případech, z toho pak v 610 případech jako samostatný trest/trestní opatření.⁷³

Z tohoto čísla činí:

- 17 430 případů zákazu řízení motorových vozidel (z toho v 593 případech jako samostatný trest),
- 350 případů zákazu činnosti v soukromém podnikání (včetně živností, funkcí a členství v orgánech společností a družstev, z toho v 9 případech jako samostatný trest),
- 7 případů zákazu činnosti vychovatele a učitele,
- 1 případ zákazu činnosti v pohostinství,
- 34 případů zákazu činnosti vykonávat funkci nebo zaměstnání v orgánu veřejné moci,
- 3 případy zákazu činnosti v železniční dopravě,
- 1 případ zákazu činnosti lékaře,
- 4 případy zákazu jiné činnosti ve zdravotnictví,

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 931.

⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 4. 1995, sp. zn. 4 To 230/95.

⁷² GALO, Dušan. Trest zákazu činnosti ve vztahu k nabývání, držení a nošení střelných zbraní. Trestněprávní revue, 2019, č. 7-8, s. 159-162.

⁷³ Přehled o všech uložených trestech/trestních opatřeních (trest 1, 2, 3, 4). Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

- 293 případů zákazu činnosti v ostatních odvětvích (z toho v 7 případech jako samostatný trest),
- 25 případů trestního opatření uloženého mladistvým (z toho v jednom případě jako samostatné trestní opatření).⁷⁴

Z těchto údajů lze vyčíst, že ačkoli po podmíněném odsouzení je trest zákazu činnosti druhou nejčastěji ukládanou sankcí za spáchaný trestný čin, jako samostatný trest byl uložen jen zhruba ve 3 % případů.⁷⁵ Soudy patrně nepovažují jeho ukládání jako samostatného trestu za dostatečné, a to i vzhledem k jeho specifickému účelu a neuspokojivé kontrole jeho výkonu.

Další specifikum tohoto trestu je fakt, že přes 96 % všech případů zakázané činnosti tvoří právě zákaz řízení motorových vozidel. Zdaleka nejčastěji bývá ukládán za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky dle ustanovení § 274 TZ, celkově šlo o 9 791 případů.⁷⁶ Nelze než souhlasit s tím, že alkohol za volantem tolerovat nelze a rovněž podle judikatury by mělo být neuložení trestu zákazu činnosti v těchto případech jen výjimkou odůvodněnou mimořádnými okolnostmi případu.⁷⁷ Naopak důvodem jeho neuložení u trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle ustanovení § 274 TZ může být skutečnost, že pachatel jednal za okolností blížících se podmínkám krajní nouze.⁷⁸

Druhým trestným činem, za který se nejčastěji zákaz řízení motorových vozidel ukládá, je maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 TZ. Z celkového počtu 8 671 odsouzených za tento trestný čin byl zákaz řízení motorových vozidel uložen v 5096 případech.⁷⁹ Na problém v nejednotě soudní praxe ohledně opětovného ukládání a neefektivního prodlužování zákazu řízení, které navíc zakládá řetězení tohoto trestu i

⁷⁴ Tamtéž, Přehled o uložených trestech/trestních opatřeních – hlavní sankce (trest 1). Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁷⁵ Přehled o všech uložených trestech/trestních opatřeních (trest 1, 2, 3, 4). Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁷⁶ Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - právní předpis TRZ2009. Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 3. 11. 1977, sp. zn. 6 Tz 72/77.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89.

⁷⁹ Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - právní předpis TRZ2009. Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

v případě, kdy řidič toliko maří výkon úředního rozhodnutí, ale v danou dobu neohrožuje bezpečnost silničního provozu, pak upozorňuji v kapitole věnované tomuto trestnému činu.

Co se týče meziročního trendu, výrazný pokles (o cca 6000 případů na celkových 21 592 uložených trestů) byl zaznamenán v roce 2010 oproti roku předchozímu, tedy s účinností nového trestního zákoníku.⁸⁰ Od té doby lze pozorovat pozvolna sestupnou tendenci k ustálení okolo 17–18 tisícům uložených trestů ročně.⁸¹ Nejnižší počet uložených trestů zákazu činnosti byl zaznamenán v roce 2020 (16 426 případů), v němž se také stalo nejméně trestných činů v novodobé historii, to však z důvodu omezené mobility a dalších omezujících opatření spojených s koronavirovou krizí.⁸²

⁸⁰ Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření (trest 1, 2, 3, 4). Rok 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2- 2023]. Dostupné z <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

3. Podmínky ukládání trestu zákazu činnosti a jeho výměra

3.1 Souvislost trestného činu se zakazovanou činností

Nezbytným předpokladem pro uložení trestu zákazu činnosti je splnění podmínky v ustanovení § 73 odst. 1 TZ. Soud může zakázat pouze takovou činnost, v jejíž souvislosti se pachatel (sám nebo společným jednáním s dalšími spolupachateli) trestného činu dopustil,⁸³ bez ohledu na to, jestli ukládá trest zákazu činnosti jako trest samostatný či vedle jiného druhu trestu. Souvislost činnosti a spáchaného trestného činu je podstatná z toho důvodu, že určuje obsah trestu zákazu činnosti, tj. druh činnosti, která může být posléze zakázána a která je předmětem trestu zákazu činnosti. Nelze proto zakázat činnost, v jejíž souvislosti se pachatel trestného činu nedopustil, byť k takové činnosti projevil svou morální nebo odbornou nezpůsobilost.⁸⁴

Souvislost spáchaného trestného činu s výkonem určité činnosti je dána tehdy, existuje-li mezi spáchaným trestným činem (ať již úmyslným či nedbalostním) a výkonem dané činnosti příčinná souvislost.⁸⁵ Tato souvislost musí být navíc dle judikatury užší, přímá a bezprostřední, byť činnost, kterou je možno zakázat, nutně nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu.⁸⁶ Pro dovození přímé souvislosti spáchaného trestného činu s činností, jež má být zakázána, je nutné, aby činnost nepostrádala věcný (vnitřní, účelový), místní a časový vztah ke spáchanému trestnému činu.⁸⁷ Někdy bohužel dochází k tomu, že soudy nižších stupňů nesprávně dovozují bezprostřední a přímou souvislost a chybně se k uložení trestu uchylují - např. v nedávné době soud shledal souvislost mezi výkonem činnosti (řízením motorového vozidla) a spáchaným trestným činem (ublížením na zdraví) v případě, kdy ačkoli napadení poškozeného předcházela kolizní dopravní situace, tak neměla bezprostřední a přímou souvislost s tímto napadením a obviněnému nebylo ani prokázáno, že by si počínal v rozporu s povinnostmi řidiče motorového vozidla.⁸⁸

⁸³ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 73 odst. 1.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79.

⁸⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 873.

⁸⁶ Např. rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79 či rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 10. 1963, sp. zn. 3 Tz 27/63.

⁸⁷ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1595/2011.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2021, sp. zn. 6 Tdo 946/2021.

Nejedná se však pouze o případy, kdy je souvislost dána spácháním trestného činu přímo při výkonu určité činnosti, která má být zakázána, nýbrž postačí, jestliže taková činnost poskytla pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu alespoň usnadnila jeho spáchání.⁸⁹ Například jestliže pachatel použil svůj osobní automobil k tomu, aby najížděl na služební vozidlo zasahujících příslušníků PČR s cílem vyhnout se dopravní kontrole, dopustil se trestného činu násilí proti úřední osobě dle ustanovení § 325 TZ a současně jsou splněny podmínky pro uložení trestu zákazu činnosti v podobě zákazu řízení všech motorových vozidel, neboť je dána souvislost spáchaného trestného činu se zakazovanou činností.⁹⁰

Uložení zákazu řízení motorových vozidel přichází v úvahu také v případech, kdy si pachatel výrazně usnadní trestnou činnost použitím motorového vozidla⁹¹ (usnadní si útěk z místa činu, odvoz odcizených věcí apod.), vždy je však třeba zkoumat, zda se nejedná pouze o souvislost vzdálenou a nahodilou.⁹² Tak by tomu mohlo být kupříkladu za situace, kdy pachatel v době řízení motorového vozidla anonymním telefonátem nahlašuje bombu a dopouští se trestného činu šíření poplašné zprávy dle ustanovení § 357 TZ.

Z hlediska času není nutné, aby pachatel fakticky vykonával danou činnost přímo v době spáchání trestného činu. Lze si představit situaci, kdy úřední osoba přijme úplatek ještě v době, kdy svou funkci nezastává, resp. nevykonává, jestliže takový úplatek přijímá s příslibem do budoucna, že bude funkci vykonávat určitým způsobem.⁹³ Na druhou stranu, pokud ke spáchání trestného činu dojde přímo v době výkonu určité činnosti, nelze takovou činnost automaticky zakázat, nýbrž je vždy nutné zkoumat, zda se nejedná pouze o souvislost zcela náhodnou.

3.2 Výměra trestu zákazu činnosti

Trest zákazu činnosti lze uložit pachateli trestného činu dle ustanovení § 73 odst. 1 TZ ve výměře od jednoho roku až do deseti let, jedná-li se o fyzickou osobu dospělého. Od tohoto rozmezí se nelze na jednu či druhou stranu odchýlit. Rovněž nelze uložit trest zákazu činnosti

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1595/2011.

⁹¹ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 3. 1987, sp. zn. Tpjf 46/86.

⁹² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95.

⁹³ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 875.

bez časového vymezení doby, po kterou má zákaz trvat, tedy na dobu neurčitou, jelikož takový trest by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu.⁹⁴ Soud může vyměřit dobu trvání trestu v rocích, měsících, týdnech či dnech, případně jejich kombinací.⁹⁵

Trest zákazu činnosti lze uložit také trestním příkazem, v takovém případě však maximálně na pět let.⁹⁶ Navíc se neuplatní ustanovení § 58 TZ týkající se mimořádného snížení trestu odnětí svobody,⁹⁷ a to ani analogicky, jelikož trestní sazba trestu zákazu činnosti je v dolní hranici stanovena natolik nízko, že již neumožňuje další snížení, a vzhledem k potřebě ochrany společnosti a nápravy pachatele to ani není nutné.⁹⁸ V úvahu tak připadá pouze podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.

Podle ustanovení § 74 odst. 1 TZ lze dobu trestu zkrátit vlivem započítání doby „*po kterou bylo pachateli před právní mocí rozsudku oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s trestným činem odňato podle jiného právního předpisu nebo na základě opatření orgánu veřejné moci nesměl již tuto činnost vykonávat anebo ji nemohl vykonávat, protože se k tomu zavázal pro účely podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání.*“

Jestliže nebyl doposud vykonán trest zákazu činnosti uložený dřívějším rozhodnutím, je možné překročit horní hranici trestní sazby přičtením trestu uloženého novým rozhodnutím - lze tedy opětovně uložit trest zákazu činnosti stejného druhu, přičemž jeho výměra je omezena pouze horní hranicí v ustanovení § 73 odst. 1 TZ.⁹⁹ Naopak v dřívější právní úpravě to nebylo možné z důvodu existence omezujícího ustanovení týkajícího se recidivy, podle kterého při uložení stejného druhu trestu „*nesmí tento trest spolu s dosud nevykonanou částí trestu uloženého dřívějším rozsudkem přesahovat nejvyšší výměru dovolenou tímto zákonem pro tento druh trestu.*“¹⁰⁰

Pro stanovení přesné výměry trestu zákazu činnosti se uplatní obecná kritéria určená pro výměru trestu v ustanovení § 39 TZ, obzvláště pak závažnost způsobeného následku a míra

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 6 Tz 62/2019.

⁹⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 876.

⁹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ustanovení § 314e, odst. 2, písm. d).

⁹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 58, odst. 1.

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 790.

⁹⁹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 567.

¹⁰⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ustanovení § 36.

zavinění pachatele.¹⁰¹ Zvláště u trestu zákazu činnosti je nutno zohlednit potřebu přiměřenosti trestní sankce upravenou v ustanovení § 38 TZ ke spáchanému trestnému činu. To je důležité především proto, že uložení trestu zákazu činnosti může mít neblahé konsekvence na pachatelův celý další život a jeho činnost, včetně osob na něm závislých (ať už rodinných příbuzných či jeho zaměstnanců u pachatele právnické osoby).¹⁰² Vlivem jeho uložení může dojít k podstatné změně ve způsobu obživy v důsledku ukončení podnikatelských aktivit či v důsledku změny zaměstnání a nutnosti rekvalifikace.¹⁰³ Je tudíž povinností soudu při ukládání tohoto trestu vzít v úvahu všechny relevantní aspekty případu včetně následků z toho plynoucích pro jeho další život i resocializaci, aby uložení trestu zákazu činnosti, rozsah i výměra, odpovídaly povaze a závažnosti trestné činnosti, možnostem nápravy a osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele.¹⁰⁴

3.3 Trest zákazu činnosti jako samostatný trest

Trest zákazu činnosti může být uložen vedle jiného druhu trestu nebo jako trest samostatný. Většinou zastává roli vedlejšího trestu a pouze doplňuje některý z jiných druhů trestů, nicméně za splnění určitých podmínek postačí jeho uložení i jako trestu samostatného.¹⁰⁵ V případě ukládání vedle jiného druhu trestu se neuplatní omezení v ustanovení § 73 odst. 2 TZ a jeho uložení tak nemusí být výslovně umožněno ve zvláštní části u daného trestného činu. Aby totiž mohl být trest zákazu činnosti uložen pachateli (fyzické osobě) jako trest samostatný, je nutné, aby byly splněny předpoklady jednak v ustanovení § 73 odst. 2 TZ, ale zároveň také v ustanovení § 73 odst. 1 TZ.

První podmínkou pro uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu je, že trestní zákon uložení trestu zákazu činnosti za spáchaný trestný čin dovoluje. Dle výkladového ustanovení § 110 TZ rozumíme trestním zákonem tento zákon (trestní zákoník) a podle povahy věci také ZSVM.¹⁰⁶ To znamená, že trestní zákoník musí ve zvláštní části u příslušného trestného činu, jímž byl pachatel uznán vinným, výslovně vyjádřit možnost jeho

¹⁰¹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 567.

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 933.

¹⁰³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Op. cit., s. 567.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 933.

¹⁰⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 876.

¹⁰⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 110.

uložení. Většinou bývá uveden v základních skutkových podstatách, ať už se jedná o trestné činy nedbalostní či úmyslné.¹⁰⁷ Pokud by došlo k situaci, že je žádoucí uložit trest zákazu činnosti, přestože ve zvláštní části u daného trestného činu uveden není, je možné postupovat pouze podle ustanovení § 73 odst. 1 TZ, kdy může být uložen vedle jiného druhu trestu.

Druhá podmínka pro uložení trestu zákazu činnosti spočívá v tom, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Zde se zohledňují již konkrétní okolnosti, které spáchání trestného činu provázely, pachatelova osobnost a jeho poměry. Uložení jiného trestu není nutné, jestliže k nápravě pachatele a k ochraně společnosti bude uložení trestu zákazu činnosti dostatečné.

U povahy a závažnosti trestného činu je nutné vycházet z obecných kritérií pro stanovení druhu a výměry trestu obsažených v ustanovení § 39 odst. 2 TZ (což vyplývá mj. i z obecného ustanovení k přiměřenosti trestních sankcí v ustanovení § 38 odst. 1 TZ). Povaha a závažnost jsou tak určovány zejména „významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.“¹⁰⁸ Ve vztahu k povaze a závažnosti bude uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu ospravedlňovat také nižší konkrétní závažnost spáchaného trestného činu, jelikož tento druh trestu jako trest samostatný bývá zpravidla ukládán co do typové závažnosti za méně závažné trestné činy, obvykle přečiny, zvláště pak bude jeho uložení dostačující u nedbalostních přečinů.¹⁰⁹

Co se týče osoby pachatele a jeho poměrů, jakož dalších podstatných aspektů pro uložení trestu zákazu činnosti jako trestu samostatného, soud vychází při úvahách o uložení trestu ze skutečností obsažených v ustanovení § 39 odst. 1 TZ. Vezme tak na zřetel hlavně osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, dosavadní způsob života a možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.¹¹⁰

Teprve pokud všechna hlediska budou nasvědčovat závěru, že není třeba uložit trest přísnější (především trest odnětí svobody), jiný možný trest či více trestů vedle sebe, může

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 936.

¹⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 39 odst. 2.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 936.

¹¹⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ustanovení § 39, odst. 1.

soud rozhodnout o uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu. Soud však nemůže postupovat podle ustanovení § 73 odst. 2 TZ a uložit ho jako samostatný, jestliže jsou zde dány významné skutečnosti, které zvyšují stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a které nenasvědčují pro závěr, že účelu trestu bude dosaženo pouze tímto trestem.¹¹¹ Zda bude trest zákazu činnosti jako samostatný trest v daném případě dostatečný, musí soud hodnotit vzhledem k účelu trestu a jeho jednotlivým funkcím.¹¹² Při těchto úvahách nemůže opomenout ani charakter dané činnosti, která má být zakázána, a která rovněž představuje zvláštní a důležité kritérium při tomto rozhodování.¹¹³

Kupříkladu pokud pachateli chybí nezbytná způsobilost, především odborná, a trestný čin spáchal v rámci výkonu svého povolání, zaměstnání či funkce, patrně nepřipadá uložení trestu zákazu činnosti jako trestu samostatného v úvahu.¹¹⁴ Naopak si lze jeho uložení představit v případech méně závažných trestných činů, jestliže pachatel vedl řádný život před spácháním trestného činu, měl snahu odstranit škodlivý následek a zároveň nejsou ztíženy možnosti jeho nápravy.¹¹⁵

3.4 Druh a rozsah zakázané činnosti

Pro určení druhu (obsahu) a rozsahu zakázané činnosti je nutno vycházet z již zmíněného ustanovení § 73 odst. 1 TZ, dle kterého je možno zakázat pouze takovou činnost, v souvislosti s kterou se pachatel trestného činu dopustil. Další limitace spočívá v tom, že trest musí být přiměřený povaze a závažnosti spáchaného činu a poměrům pachatele. Ustanovení § 73 odst. 3 TZ pak v obecné rovině vymezuje rozsah a okruh činností, jejichž výkon lze zakázat, čímž zároveň stanoví podstatu trestu zákazu činnosti.

V některých případech však může být velmi komplikované konkretizovat druh a rozsah zakázané činnosti, jelikož vzhledem k hospodářskému rozvoji a četnosti ekonomických aktivit dochází u mnoha druhů činnosti k jejich rozdělení na užší zaměření (specializace). Vyvstává pak otázka, zda bude účelu trestu dosaženo zákazem pouze některé z modalit určitého druhu

¹¹¹ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 12. 1966, sp. zn. 1 To 373/66.

¹¹² ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 876.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 937.

¹¹⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 570.

činnosti, jelikož nezřídka dochází k jejich prolínání – i trochu odlišná činnost totiž může pro pachatele představovat potenciální příležitost pro opětovné páchaní trestné činnosti, stejně jako činnost, v souvislosti s kterou se už trestného činu dříve dopustil.¹¹⁶

Zakazovanou činnost je nutno ve výroku odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) vymežit přesně a jednoznačně z důvodu, aby trest bylo možné vykonat, výkon trestu byl kontrolovatelný a nevznikaly při něm pochybnosti.¹¹⁷ To je podstatné i z pohledu právní jistoty pachatele a potenciálních trestněprávních dopadů kvůli možnému porušení zákazu a spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.¹¹⁸

Důležitost pregnantního vymezení zakazované činnosti lze dobře ilustrovat v případě zákazu řízení motorových vozidel. Například bylo dovozeno, že trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel lze výslovně omezit pouze na určitou kategorii motorových vozidel, jestliže je to dostačující - řízení motorového vozidla jiné kategorie pak není porušením takového zákazu (v tomto konkrétním případě řídil pachatel osobní automobil, čímž neporušil zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení „motorových vozíků“).¹¹⁹ A naopak, jestliže soud uloží pachateli trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel a neomezí se pouze jen na některou kategorii motorových vozidel či pozemních komunikací, ztrácí tím řídičské oprávnění k jednotlivým skupinám vozidel jako k celku a to na všech pozemních komunikacích,¹²⁰ z čehož nelze činit jednotlivé výjimky pouze pro určité případy.¹²¹

Smyslem a účelem trestu zákazu činnosti je podle judikatury znemožnit pachateli vykonávat pouze takovou činnost (zaměstnání, povolání či funkci), která mu poskytuje příležitost k páchaní trestných činů určitého druhu.¹²² V některých případech však může soud vyslovit i všeobecnější zákaz výkonu některých funkcí nebo činností, v souvislosti s kterými se pachatel trestného činu dopustil, nesmí však pachateli trestného činu zakázat výkon

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 933.

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 9. 1986, sp. zn. 1 Tz 36/86.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 935.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1997, sp. zn. 2 Tzn 213/96.

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 2. 1965, sp. zn. Tzv 2/65 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 630/2008.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 3 Tdo 98/2010.

¹²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16. 3. 1967, sp. zn. Tzv 6/67.

jakéhokoliv povolání s tím, že mu stanoví povolání jediné, taktéž mu nemůže nařídit určené pracoviště,¹²³ zakázat mu výkon jakékoli činnosti v určitém odvětví¹²⁴ nebo mu nemůže nařídit změnu zaměstnání.¹²⁵

Při určení rozsahu zákazu činnosti hraje klíčovou roli souvislost činnosti se spáchaným trestným činem. Rozsah zákazu činnosti by neměl být vymezen příliš úzce, jelikož takové vymezení by nepostačovalo k dosažení účelu trestu a pachateli by ponechalo možnost k dalšímu zneužití činnosti.¹²⁶ Naopak příliš široké vymezení by bylo hůře kontrolovatelné a znesnadnilo by pachatelovu resocializaci.¹²⁷ Při jeho určení je tak nutné vyvažovat na jedné straně zájmy společnosti a její uspokojivou ochranu před opětovným páčáním trestné činnosti, na straně druhé pak nedůvodné sociální, pracovní a další omezení pachatele, tím spíše, pokud je zakázaná činnost hlavním zdrojem pachatelových příjmů.¹²⁸

Jako příliš úzké vymezení dovodila judikatura zákaz výkonu funkce hmotně odpovědného vedoucího obchodu a služeb, jelikož takové určení rozsahu zakázané činnosti nevylučuje, aby obviněný mohl vykonávat práci kupříkladu jako prodavač, skladník atd.¹²⁹ Naopak široké a obecné je vyslovení zákazu velitelské funkce v ozbrojených silách,¹³⁰ zákaz veškeré obchodní činnosti¹³¹ či zákaz provozování činnosti soukromého podnikatele (výkon všech druhů podnikání), protože soukromé podnikání zahrnuje velmi obsáhlou škálu činností, které jsou co do povahy značně různorodé a pojí je pouze fakt, že je občan uskutečňuje jako soukromý podnikatel – takové vymezení by navíc pachateli neumožnilo obstarat si obživu a tím se zároveň dostalo do rozporu s jeho občanskými právy.¹³² Podle nedávného rozhodnutí pak obecný „zákaz nošení při sobě a používání střelných zbraní“, jako vymezený zákaz činnosti, vztahující se na všechny kategorie střelných zbraní bez rozdílu, neodpovídá zákonu, neboť

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 12. 1962, sp. zn. 2 Tz 9/62.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 2. 1972, sp. zn. 2 Tz 2/72.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 17. 1. 1984, sp. zn. 5 Tz 1/84.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 1995, sp. zn. Tzn 28/95.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 934.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87.

¹³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 14. 4. 1966, sp. zn. Tzv 10/66.

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 5 Tdo 236/2013.

¹³² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. 11 To 222/93.

zákaz se může týkat pouze toho, na co je potřeba zvláštní povolení nebo co upravuje jiný právní předpis.¹³³

V případě, že má být zakázána činnost vykazující znaky podnikání, nelze trest zakazu činnosti definovat povšechně jen jako „zákaz provozování jakékoli podnikatelské činnosti, k níž je třeba zvláštního povolení.“¹³⁴ Ačkoli může zákon stanovit různá omezení a podmínky pro vykonávání určitých činností, soud musí při ukládání trestu zakazu činnosti vycházet také z ústavních zásad, v tomto případě z článku 26 odst. LZPS, podle kterého má každý právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.¹³⁵ Při vymezení trestu je tak třeba vycházet z toho, na základě jakých právních předpisů se daná činnost vykonává (živnostenský zákon, ZOK atd.) a podle jaké skutečnosti oprávnění k výkonu takové činnosti vzniká (může se jednat o koncesi, živnostenský list, průkaz, registraci či zápis do obchodního rejstříku).¹³⁶ Navíc není možné pachateli uložit trest zakazu činnosti vymezený jako zákaz provozování všech živností, jestliže trestný čin byl spáchán v souvislosti s více druhy živnostenského podnikání – v takovém případě je třeba se omezit pouze na takové druhy živnosti, které mají přímou souvislost se spáchaným trestným činem.¹³⁷

Z hlediska rozsahu zakazu činnosti vyvstala také otázka, zda lze tento trest uložit osobám trestně stíhaným za účastenství ve formě návodu či pomoci. Může se jednat o různé situace – např. poskytnutí alkoholického nápoje pachateli, v důsledku čehož se dopustí trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky,¹³⁸ návod opilého řidiče k jízdě motorovým vozidlem,¹³⁹ svěřeni opilému řidiči své motorové vozidlo k vykonání jízdy,¹⁴⁰ nebo jestliže osoba – spolujezdec akceptuje nabídku opilého řidiče k jízdě a sama určí trasu jízdy, jde o psychickou pomoc formou utvrzování pachatele v rozhodnutí spáchat trestný čin.¹⁴¹ Podle konstantní judikatury lze zákaz činnosti vyslovit jedině v případě, jestliže pachatel tuto činnost sám

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2021, sp. zn. 4 Tdo 195/2021.

¹³⁴ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 568.

¹³⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Op. cit., s. 568, 569.

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 1995, sp. zn. Tzn 28/95.

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. 4 Tz 51/2002.

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 12. 1965, sp. zn. 5 Tz 53/65.

¹³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 5. 1965, sp. zn. Tzv 16/65.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1999, sp. zn. 4 Tz 140/99.

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 1992, sp. zn. 4 Tz 27/91.

přímo vykonával (i jako spolupachatel), proto zákaz činnosti těmto osobám uložit nelze.¹⁴² Soud jim však může uložit trest zákazu takové činnosti, která jim umožnila pachateli alkoholický nápoj podat, případně činnost, ze které jim vyplývala povinnost pachateli po požití alkoholu znemožnit vozidlo řídit.¹⁴³

Nezřídka se stane, že pachatel se dopustí trestné činnosti v souvislosti s více různými činnostmi, přičemž pro naplnění účelu trestu by bylo zapotřebí zakázat je všechny. V takových případech judikatura dovodila, že trestem zákazu činnosti je možno pachateli zakázat i výkon několika různých činností zároveň, pokud se dopustil trestné činnosti v jejich souvislosti.¹⁴⁴ V těchto případech se nesčítají doby zákazu jednotlivých činností, každou z nich lze zakázat na jeden rok až deset let dle ustanovení § 73 odst. 1 TZ, a výkon jejich trestu probíhá současně.¹⁴⁵

3.5 Jednotlivé kategorie zakázaných činností

Ustanovení § 73 odst. 3 TZ taxativně stanovuje rozsah a okruh činností, které mohou být trestem postiženy a tedy zakázány (podstata zákazu činnosti). Jejich vyjmenování je důležité z hlediska obsažení celé sféry všech různorodých činností vykonávaných v právních vztazích, což zároveň poskytuje možnost soudu pro náležitou diferenciaci trestu tak, aby v každém jednotlivém případě mohl zakázat právě takové aktivity, které naplní účel trestu a tím napraví pachatele a ochrání společnost.¹⁴⁶

Současně je možné vymezit trest zákazu činnosti širěji tak, aby se dotýkal i několika kategorií činnosti, a zakázat lze také více činností, které spadají do různých kategorií.¹⁴⁷ Některá činnost může zároveň patřit do více než jedné z uvedených kategorií, jelikož se zčásti překrývají a jako pojmy nejsou přesně vymezené.¹⁴⁸ Kupříkladu advokacie je činností

¹⁴² Z nejnovější judikatury usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 772/2021, dále např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 5. 1965, sp. zn. Tzv 16/65 či zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965, sp. zn. Pls 7/65.

¹⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 5. 1965, sp. zn. Tzv 16/65.

¹⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 1. 1984, sp. zn. 11 To 112/83.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 938.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

upravenou zvláštním předpisem (zákon o advokacii) a zároveň také povoláním.¹⁴⁹ Dalším příkladem může být řízení motorového vozidla, což je činnost upravená zvláštním předpisem (zákon o silničním provozu), k níž je nezbytné zvláštní povolení (řidičské oprávnění), ale zároveň může být i výkonem zaměstnání v případě řidiče z povolání.¹⁵⁰

Z taxativní výčtu zakázaných činností vyplývá, že činnost musí příslušet pod některou z uvedených kategorií a nelze zakázat jinou aktivitu, ačkoli by mohla být v přímé souvislosti se spácháním trestného činu nebo by na něj mohla mít vliv, přestože by se z preventivního pohledu zákaz takové činnosti jevil jako účelný.¹⁵¹ Již starší judikatura v tomto směru dovodila, že zakázat nelze například návštěvu hostinců (dnes restauračních zařízení), přílišnou konzumaci alkoholických nápojů či jiných návykových látek,¹⁵² návštěvu heren, účast na sportovních a společenských soutěžích či jízdu na jízdním kole.¹⁵³ U jízdy na kole soud dovodil, že k této činnosti není třeba zvláštního povolení či oprávnění a zákaz by znamenal zásah do osobních práv, jež nemá zákonnou oporu.¹⁵⁴ Zároveň však tomuto pachateli není možné uložit ani trest zákazu činnosti, který by spočíval v zákazu řízení všech motorových vozidel, jelikož trestnou činnost nespáchal v souvislosti s řízením motorového vozidla.¹⁵⁵

Aktivita, které nemohou být předmětem trestu zákazu činnosti, lze však postihnout jako součást jiných trestů, a to v podobě přiměřených omezení či přiměřených povinností ve smyslu ustanovení § 48 odst. 3, 4 TZ, § 60 odst. 5 TZ, § 63 odst. 2 TZ, § 75 odst. 3 TZ, § 82 odst. 2 TZ a § 85 odst. 2 TZ.¹⁵⁶ Odlišit je třeba některá jiná omezení (určitá rozhodnutí a opatření v netrestní oblasti včetně některých odklonů v trestním řízení) spočívající v omezení výkonu téže činnosti, která je posléze trestem zakázána, a která mají vliv na započítání do doby výkonu trestu činnosti dle ustanovení § 74 odst. 1 TZ. Samostatným trestem je pak zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce dle ustanovení § 76 TZ a novelou¹⁵⁷ došlo s účinností od 1. června 2020 k zavedení nového druhu trestu, a to zákazu držení a chovu zvířat (postih tzv. množíren). Důvodem pro jeho zavedení byla potřeba

¹⁴⁹ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 877.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 937.

¹⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.10.1955, sp. zn. 1 Tz 165/55.

¹⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 2. 1965, sp. zn. 6 Tz 8/65.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 4 Tz 106/2009.

¹⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 571.

¹⁵⁷ Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

vyplnění mezery v trestním právu, kdy jiné druhy trestu nebylo možné uložit v některých případech, kdy objektem trestného činu bylo zvíře a současně nebylo pro držení zvířete třeba žádného zvláštního povolení.¹⁵⁸ V tomto ohledu je totiž i trest zákazu činnosti limitován a nelze jím postihnout např. chovatele, který v zájmovém chovu týral zvíře.¹⁵⁹

Zákon uvádí v ustanovení § 73 odst. 3 TZ pět kategorií činností, jejichž výkon může být trestem zákazu činnosti znemožněn. Těmito činnostmi jsou:

- zaměstnání,
- povolání,
- funkce,
- činnost, ke které je třeba zvláštního povolení,
- činnost, jejíž výkon upravuje zvláštní právní předpis.

Zaměstnání chápeme jako výkon závislé práce dle ustanovení § 2 zákoníku práce, tj. „*ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně, přičemž musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.*“¹⁶⁰ Dále se uplatní ustanovení o základním pracovněprávním vztahu, tzn. že "*závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy. Základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.*“¹⁶¹

Povolání můžeme definovat jako právem dovolenou činnost trvalejšího charakteru, která slouží k zajištění prostředků k obživě.¹⁶² Nemusí se však nutně jednat o výlučnou činnost k živobytí nebo činnost, kterou pachatel vykonává celý život – může být i činností vedlejší, nikoli však příležitostnou.¹⁶³ V případě povolání jde o širší pojem než zaměstnání, jelikož nezahrnuje pouze závislou práci v pracovněprávním vztahu a v postavení zaměstnance, nýbrž i jiné činnosti sloužící k zajištění prostředků k obživě (může se jednat o výkon tzv.

¹⁵⁸ PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. Trest zákazu držení a chovu zvířat. Trestněprávní revue, 2021, č. 1, s. 23-26.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ustanovení § 2, odst. 1 a 2.

¹⁶¹ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ustanovení § 3.

¹⁶² ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 878.

¹⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 939.

svobodných povolání, činnost uměleckou, lékařskou atd.).¹⁶⁴ Pro posouzení se vždy uplatní osobní poměry konkrétního pachatele, protože tatáž činnost může být pro někoho jen činností zájmovou, kdežto pro jiného povoláním (lyžařský instruktor, fotograf, řidič).¹⁶⁵

Funkce vzniká především volbou, jmenováním (soudce) či ustanovením (statutární orgán právnické osoby) a zpravidla se jedná o placený výkon činnosti v pracovním poměru.¹⁶⁶ Jedná se o užší pojem než zaměstnání, jelikož ne každé zaměstnání je zároveň výkonem funkce.¹⁶⁷ Určitou funkci je navíc možné vykonávat i v rámci zájmové činnosti, nejde tedy pouze o funkci výdělečnou v pracovněprávním vztahu (např. funkce odpovědné osoby při organizované zájmové činnosti nezletilých dětí či trenéra sportovního klubu).¹⁶⁸ Výkon funkce se nekryje s pojmem úřední osoby podle ustanovení § 127 TZ, osoba v dané funkci nemusí být nutně nadána rozhodovací pravomocí.¹⁶⁹

Judikatura se v této souvislosti dále zabývala otázkou, zda je možné zakázat výkon volených funkcí v zastupitelských orgánech. V daném případě se jednalo o výkon funkce člena zastupitelstva územního samosprávného celku a bylo dovozeno, že tuto funkci není možné pokládat za činnost uvedenou v ustanovení § 73 odst. 3 TZ a z tohoto důvodu pachateli nelze zakázat její výkon.¹⁷⁰ Jednak podmínky, za nichž lze vykonávat funkci člena zastupitelstva územního samosprávného celku, jakož i podmínky zániku výkonu této funkce výslovně stanoví zvláštní zákon (v tomto případě zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů), rovněž by tím však ze strany soudu došlo k porušení článku 21 odst. 1 a 4 LZPS a k odnětí pasivního volebního práva.¹⁷¹ Z totožných důvodů lze tento závěr aplikovat na výkon funkce poslance i senátora Parlamentu ČR, ale také prezidenta ČR.¹⁷² Naopak v případě výkonné funkce (člen rady obce či města) bylo dovozeno, že trest zákazu činnosti uložit lze.¹⁷³

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 571.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 939.

¹⁶⁸ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 878.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 167/2006.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² ŠČERBA, Filip a kol. Op. cit., s. 878.

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 7 Tdo 829/2008.

Činnost, ke které je třeba zvláštního povolení, je takovou činností, kterou lze legálně vykonávat pouze s příslušným zvláštním povolením.¹⁷⁴ Bez příslušného povolení je její výkon jednak nedovolený, ale není ani žádoucí a pro společnost může být ohrožující.¹⁷⁵ Pro výkon takových činností je proto nutné prokázat určité znalosti a dovednosti, jelikož se jedná o činnosti společensky významné či potenciálně nebezpečné.¹⁷⁶ Výkon této činnosti může být zároveň náplní zaměstnání či povolání, uložení trestu zákazu činnosti pak může mít vliv na jejich další trvání.¹⁷⁷ Není však vyloučeno, aby šlo o činnost realizovanou pouze ze záliby ve volném čase, případně aby tato volnočasová aktivita byla zároveň náplní zaměstnání či povolání (např. řízení motorového vozidla).¹⁷⁸

Povolení může být poskytnuto v různé podobě, jedná se například o vydání oprávnění či průkazu (řidičské oprávnění vydané na základě ustanovení § 80 an. zákona o silničním provozu či zbrojní průkaz dle ustanovení § 16 an. zákona o zbraních), dále pak třeba v podobě osvědčení, schválení, akreditace či souhlasu.¹⁷⁹ Po dobu výkonu trestu zákazu činnosti dochází k odejmutí tohoto oprávnění a současně nemožnosti jej po tuto dobu znovu nabýt, pravomocný výrok soudu je závazný pro všechny státní orgány a instituce.¹⁸⁰

Činnost, jejíž výkon je upraven zvláštním právním předpisem, je obvykle velice specializovanou činností, jejíž výkon se většinou pojí s požadavkem na zápis do seznamu osob oprávněných k jejímu výkonu, a tento zápis je zpravidla podmíněn vykonáním odborné zkoušky, dosažením odborné kvalifikace, vzděláním, morálními předpoklady, bezúhonností apod.¹⁸¹ S rozvojem soukromého podnikání není třeba získat k mnoha činnostem formální povolení, k jejich výkonu bude postačovat pouze registrace, ohlášení nebo právě zápis do seznamu osob oprávněných k těmto činnostem.¹⁸² Patří sem množství různých činností, které obvykle můžeme zařadit i do kategorie povolání (např. tzv. svobodná povolání). Případně lze tuto činnost, která je upravena zvláštními předpisy, vykonávat alternativně buď jako svobodné

¹⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 939.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 878.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 939.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ ŠČERBA, Filip a kol. Op. cit., s. 879.

¹⁸⁰ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 572.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 938.

povolání, anebo jako činnost dle živnostenského zákona, dále pak v pracovním, služebním, členském či jiném obdobném poměru či v rámci veřejné obchodní společnosti.¹⁸³

Především jde o provozování živnosti podle živnostenského zákona, dále sem náleží výčet činností, které ustanovení § 3 ŽZ uvádí jako negativní vymezení živnosti. Jedná se tak např. o poskytování zdravotních či veterinárních služeb, činnost advokátů, notářů, exekutorů, znalců a tlumočnicků, autorizovaných architektů, auditorů, daňových poradců.¹⁸⁴ Výkon funkce statutárního orgánu, respektive člena statutárního či kontrolního orgánu obchodní korporace dle ustanovení § 44 an. ZOK sem můžeme rovněž zařadit, jelikož je upraven zvláštními předpisy ve smyslu tohoto ustanovení.¹⁸⁵

¹⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 940.

¹⁸⁴ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ustanovení § 3.

¹⁸⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 879.

4. Trest zákazu činnosti ukládaný právnickým osobám

V této kapitole bych chtěl vyzdvihnout převážně specifika a odchylky v případě trestu zákazu činnosti ukládaného právnickým osobám. Jedná se o další z druhů trestů, které vychází z obecného trestního zákona (TZ) a vyznačují se určitou tradicí v rámci českého trestního práva. Význam trestu zákazu činnosti je nezpochybnitelný a protože se jeho uplatnění po dlouholeté zkušenosti osvědčilo u osob fyzických, převzat byl také do zvláštní právní úpravy věnované trestní odpovědnosti právnických osob,¹⁸⁶ tedy do zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Z posledních dostupných statistických údajů Ministerstva spravedlnosti ČR za rok 2021 vyplývá, že z celkového počtu 265 všech odsouzených právnických osob byl zákaz činnosti uložen jako trest dohromady ve 100 případech, z toho pak v 91 případech jako samostatný trest.¹⁸⁷ Spolu s peněžitým trestem tak náleží mezi nejčastěji ukládané tresty právnickým osobám – oba s vysokou četností uložení přibližně ve více než třetině registrovaných případů. Svou povahou je blízký trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži dle ustanovení § 21 TOPO a trestu zákazu přijímání dotací a subvencí dle ustanovení § 22 TOPO, které jsou vlastně specifickými formami trestu zákazu činnosti.¹⁸⁸

Ustanovení § 15 odst. 1 TOPO obsahuje taxativní výčet druhů sankcí (trestů), které lze právnické osobě uložit, pod písmenem e) je pak zakotven samotný trest zákazu činnosti. Slučitelný je téměř se všemi ostatními druhy trestu v uvedeném odstavci, výjimkou bude zjevně trest pod písm. a) zrušení právnické osoby a patrně také trest pod písm. g) zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, který je vůči trestu zákazu činnosti speciální.¹⁸⁹ Jeho uložení připadá v úvahu za kterýkoli spáchaný trestný čin, jehož pachatelem může být právnická osoba. Podle současné koncepce právnická osoba odpovídá zásadně za veškeré trestné činy kromě těch, u kterých to zákon výslovně v ustanovení § 7 TOPO

¹⁸⁶ FENYK, Jaroslav a kol. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 117.

¹⁸⁷ Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak). Rok 2021. Statistický list trestní pro právnické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

¹⁸⁸ GAL'O, Dušan. Zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí v systému trestní represe právnických osob. Trestněprávní revue, 2015, č. 9, s. 204-209.

¹⁸⁹ FENYK, Jaroslav a kol. Op. cit., s. 117.

vyklučuje (tzv. negativní výčet). Dle ustanovení § 15 odst. 3 TOPO lze právnické osobě uložit tresty a ochranná opatření uvedená v odstavcích 1 a 2 samostatně nebo vedle sebe. Z tohoto důvodu se neuplatní omezení uvedená v ustanovení § 73 odst. 2 TZ a soud může právnické osobě uložit trest zákazu činnosti jako trest samostatný bez jakýchkoliv dalších podmínek.

Primární (zvláštní) právní úpravu věnovanou právnickým osobám obsahují ustanovení TOPO, který však stanoví pouze určité odchylky a specifika, které jsou dány povahou právnických osob. Ve zbytku je třeba užít právní úpravu obecnou (subsidiární) obsaženou v TZ a TR, není-li to povahou věci vyloučeno (ustanovení § 1 odst. 2 TOPO). V případě ukládání trestu zákazu činnosti právnickým osobám se tak užije zvláštní ustanovení § 20 TOPO v kombinaci s obecnými ustanoveními § 73 a 74 TZ s příslušnými odchylkami danými povahou věci.

Podstata trestu zákazu činnosti zůstává stejná – přímo zabránit pachateli (právnické osobě) v dalším páčání trestné činnosti. Smyslem a účelem trestu je dočasně ji vyřadit z možnosti vykonávat určité aktivity vyžadující zvláštní povolení, oprávnění nebo jejichž výkon upravují zvláštní právní předpisy, k nimž je zapotřebí jistá morální a odborná způsobilost, a které právnická osoba využila či zneužila k páčání trestné činnosti, případně vyvolala vážné pochyby o své způsobilosti k výkonu takových aktivit.¹⁹⁰ Specifika však vyplývají z povahy věci a odlišného charakteru právnických osob. Z těchto důvodů nelze u právnických osob uvažovat z hlediska obsahu trestu zákazu činnosti o zákazu spočívajícího ve výkonu zaměstnání či povolání. V úvahu tak připadá pouze zákaz výkonu určité funkce (např. člena statutárního orgánu jiné právnické osoby) nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení (např. bankovní licence nebo určitá živnost, která je předmětem činnosti právnické osoby),¹⁹¹ nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.¹⁹²

Jedinou podmínkou pro uložení trestu zákazu činnosti právnické osobě je spáchání trestného činu v souvislosti s činností, která má být zakázána. Taková souvislost musí být navíc dle judikatury užší, přímá a bezprostřední,¹⁹³ a musí vyplývat ze skutečnosti, že právě

¹⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 450.

¹⁹¹ FENYK, Jaroslav a kol. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 118.

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019.

¹⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79.

činnost, která má být zakázána, je pro svou povahu a s ohledem na právnickou osobu, která ji vykonávala, pro společnost škodlivá.¹⁹⁴ Shodně jako v případě osob fyzických je souvislost dána, vykonávala-li právnická osoba tuto činnost přímo sama (byť jako spolupachatel), nikoli však pouze jako účastník.¹⁹⁵ V případě konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob založené na tzv. přičitatelnosti rovněž nepřichází v úvahu její trestní odpovědnost a uložení trestu zákazu činnosti v případě, pokud výkon činnosti, kterou lze jinak zakázat, byl pouze excesem fyzické osoby. Judikatura např. dovodila, že jestliže jediný společník právnické osoby, kterému byl uložen trest zákazu činnosti, řídil přes tento zákaz motorové vozidlo výlučně pro své soukromé účely a svůj osobní prospěch, nejedná se v takovém případě o čin spáchaný v zájmu právnické osoby, a ta se proto nemůže dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.¹⁹⁶

Obsah ukládaného trestu bude vycházet hlavně z předmětu činnosti právnické osoby, z toho dle jakého právního předpisu právnická osoba vznikla a působí, v souvislosti s jakou činností se trestného činu dopustila atd.¹⁹⁷ Rovněž u právnických osob je důležité přesné a jednoznačné vymezení zakazované činnosti (tzn. druh a rozsah zakazované činnosti) ve výroku odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) z toho důvodu, aby trest bylo možné vykonat, výkon trestu byl kontrolovatelný a nevznikaly při něm pochybnosti.¹⁹⁸ Soudy by se proto měly snažit o co nejvíce přesnou a vystihující konkretizaci zakazované činnosti, jelikož smyslem je zabránit výkonu pouze takové aktivity, která právnické osobě poskytla příležitost k páčání trestné činnosti určitého druhu.¹⁹⁹

U právnické osoby – obchodní společnosti si lze představit jako vyhovující zákaz podnikatelské činnosti (ve smyslu činnosti, jejíž výkon upravuje jiný právní předpis) vztažený pouze na určitý předmět podnikání (činnosti), který se zapisuje do obchodního rejstříku ve smyslu ustanovení § 25 odst. 1 písm. b) zákona o veřejných rejstřících.²⁰⁰ Je-li ukládán trest zákazu činnosti za trestný čin spáchaný v souvislosti s podnikáním obchodní společnosti,

¹⁹⁴ FENYK, Jaroslav a kol. Op. cit., s. 118.

¹⁹⁵ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 5. 1965, sp. zn. Tzv 16/65 či zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965, sp. zn. Pls 7/65.

¹⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 8 Tdo 627/2015-43.

¹⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 457.

¹⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 9. 1986, sp. zn. 1 Tz 36/86.

¹⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 454.

²⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 454.

nelze ho vymezit jako zákaz výkonu funkce „statutárního zástupce“ obchodní společnosti a jeho rozsah nemůže automaticky zahrnovat všechny činnosti uvedené v předmětu podnikání, k jejichž výkonu měla taková obchodní společnost podnikatelské oprávnění, ale je třeba respektovat, v souvislosti s jakou konkrétní činností byl trestný čin spáchán.²⁰¹

Z hlediska rozsahu zakazované činnosti stojí za povšimnutí nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu vydané pod sp. zn. 5 Tdo 1358/2021. V této kauze podal dovolání nejvyšší státní zástupce ve prospěch obchodní společnosti, v němž se domáhal zrušení předcházejících rozhodnutí soudů a nového projednání věci. Soud prvního stupně podle něj pochybil, jestliže „ve výroku o trestu neodkázal na ustanovení § 20 odst. 1 ZTOPO a vymezil trest zákazu činnosti neúměrně široce, a to v podstatě jako zákaz podnikání ve všech oborech zapsaných v jejím předmětu činnosti v obchodním rejstříku. Navíc nebylo ani nijak specifikováno, v rámci výkonu jaké z činností zapsaných v obchodním rejstříku se měla obviněná právnická osoba předmětné trestné činnosti dopustit, ani z výroku a ani z odůvodnění nelze dovodit, že by se jí měla dopustit při výkonu veškeré podnikatelské činnosti.“ Nejvyšší soud dovolání odmítl, ačkoli v obecné rovině souhlasil s obecnými tezemi a východisky, na nichž dovolatel založil svou argumentaci, která vychází z uznávané judikatury i výkladu obsaženého v odborné literatuře. V daném případě však s ohledem na konkrétní okolnosti neshledal uplatněné námitky jako opodstatněné a odpovídající uplatněným dovolacím důvodům. Z hlediska rozsahu zakazované činnosti Nejvyšší soud pochybení neshledal, když se nejednalo o případ, ve kterém by vymezení rozsahu zcela absentovalo nebo by naopak bylo vymezeno tak, že by se zákaz vztahoval na jakoukoliv činnost, a to včetně plnění zákonných povinností. Nejvyšší soud sice uznal, že lze zpochybnit takto široké vymezení z hlediska přiměřenosti sankce, to už ovšem neodpovídá uplatněnému dovolacímu důvodu. Kromě toho není podle Nejvyššího soudu důvodná ani námitka, že není zřejmé, jaká činnost obsažená v předmětu podnikání ke spáchání činu mohla vést, pokud byla obviněná právnická osoba odsouzena za pokus přečinu poškození věřitele dle ustanovení § 222 TZ, který souvisel s celým podnikáním obviněné právnické osoby ve všech oborech její dosavadní činnosti.

²⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 637/2009.

Smysl trestu zákazu činnosti spočívá v tom, aby se právnické osobě zabránilo vykonávat jen takovou činnost, která jí poskytla příležitost k páčání trestné činnosti určitého druhu.²⁰² Podle komentářové literatury bude v některých případech nutné vyslovit i obecnější zákaz některých činností, a to například právě podnikání ve více předmětech činnosti, pokud se právnická osoba dopustila v souvislosti s nimi např. trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle ustanovení § 240 TZ.²⁰³ Není však možné zakázat výkon jakékoli činnosti v určitém odvětví, výkon všech druhů podnikání²⁰⁴ nebo zákaz provozování jakékoli živnosti.²⁰⁵ Trestný čin poškození věřitele dle ustanovení § 222 TZ má ovšem přímou souvislost s celým podnikáním ve všech oborech činnosti obchodní společnosti a všechny tyto činnosti uvedené v předmětu podnikání obchodní společnosti skýtají příležitost k opětovnému páčání tohoto trestného činu, opomenutí některé z nich by tedy nepostačovalo k dosažení účelu trestu a ponechávalo by prostor k dalšímu zneužití. Z tohoto pohledu nepovažují ono vymezení za bezdůvodně omezující, natož že by se jednalo fakticky o trest zrušení právnické osoby (tedy tzv. trest smrti).²⁰⁶ Určitě lze polemizovat s přiměřeností sankce (ačkoli ta s rozsahem zákazu nesouvisí), ale i tak se v daném případě jednalo pouze o zákaz uložený na dobu 1 roku, přičemž po 6 měsících lze od výkonu zbytku trestu podmíněně upustit, proto mi ani uložená sankce nepřijde jako nepřiměřená.

Zajímavou otázkou bezpochyby je, zda lze trest uložit také spolku, politické straně nebo hnutí, či státem uznané církvi. Všechny tyto subjekty mají společné, že vykonávají činnost, která vyplývá z uplatňování některých ústavně zaručených práv, tj. prostřednictvím této činnosti uskutečňují své zaručené ústavní právo. Ke své činnosti navíc nepotřebují žádné formální oprávnění, nýbrž jim stačí, aby byly ustanoveny právem předvídaným způsobem a popřípadě zapsány do příslušného rejstříku. Odborná literatura se proto přiklání k názoru, že jim nelze zakázat výkon právě takové činnosti, prostřednictvím které realizují své ústavně

²⁰² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 454.

²⁰³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 454.

²⁰⁴ Přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 12. 1962, sp. zn. 2 Tz 9/62, rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 2. 1972, sp. zn. 2 Tz 2/72, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. 11 To 222/93, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 1995, sp. zn. Tzn 28/95.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2001, sp. zn. 3 Tz 169/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. 4 Tz 51/2002.

²⁰⁶ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. Trestněprávní revue, 2020, č. 1, s. 1-14.

zaručené právo.²⁰⁷ Spolkům tak nelze zakázat výkon spolkové činnosti a obdobných aktivit dle článku 20 odst. 1 LZPS, politickým stranám a hnutím nelze zakázat výkon politické činnosti a účasti ve volbách dle článku 20 odst. 2 LZPS, církvím a náboženským společnostem nelze zakázat bohoslužby, náboženská vyučování, obřady či jiné náboženské úkony dle článku 16 odst. 1 a 2 LZPS. Těmto subjektům však lze uložit trest zákazu činnosti ohledně jiné (dílčí) činnosti (např. vedlejší podnikatelské činnosti), jestliže jim výkon těchto ústavně zaručených práv zůstane zachován.²⁰⁸

Právnícké osobě zřízené zákonem, resp. územně samosprávnému celku, nebude rovněž možné trest zákazu činnosti uložit, pokud by měla být zakázána činnost, k jejímuž výkonu byla právnícká osoba zákonem zřízena.²⁰⁹ Na jednu stranu ustanovení § 20 TOPO výslovně neobsahuje omezení tento trest uložit, vylučuje-li to povaha právnícké osoby (především v případě, pokud je zřízená zákonem), jako je tomu u zrušení právnícké osoby dle ustanovení § 16 odst. 1 TOPO, na druhou stranu by byla uložením trestu zákazu činnosti popřena samotná podstata právnícké osoby a její další existence by ztratila smysl; faktickými důsledky by se jednalo o trest zrušení právnícké osoby a obejití zákonného omezení ve zmíněném ustanovení, čímž by se dosáhlo stejného účinku paradoxně mírnějším druhem trestu.²¹⁰

Výměra trestu zákazu činnosti je v případě právníckých osob odlišná. Soud může dle ustanovení § 20 odst. 1 TOPO uložit právnícké osobě trest zákazu činnosti na jeden rok až dvacet let. Horní hranice trestní sazby je tedy o deset let vyšší, než v případě osob fyzických, zatímco dolní hranice trestní sazby zůstává stejná.

Pro stanovení druhu trestu a jeho výměry se použijí jednak některá obecná hlediska, která se užívají při sankcionování fyzických osob (§ 39 odst. 2 až 7 TZ), navíc se však uplatní specifická kritéria vyplývající z povahy právníckých osob obsažená v ustanovení § 14 TOPO. Podle ustanovení § 14 odst. 1 tak soud přihlédne *k „povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnícké osoby, včetně její dosavadní činnosti a jejích majetkových poměrů; přitom přihlédne též k tomu, zda právnícká osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která*

²⁰⁷ FENYK, Jaroslav a kol. Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 118.

²⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právníckých osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 458.

²⁰⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz.

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 458.

má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost.“ Dále pak soud přihlédne „*k působení právnické osoby po činu, zejména k její případné účinné snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu. Přihlédne také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí činnost právnické osoby.*“

Při trestání právnických osob vystupuje do popředí generálně preventivní funkce trestu, a to zejména u velkých obchodních korporací, které jsou spojeny s důvěrou veřejnosti v jejich řádné fungování (ať už se jedná o banky, spořitelny a úvěrová družstva, investiční společnosti a fondy atd.). V moderní ekonomice a rozvinutém hospodářství má pak v případě právnických osob – podnikatelů trest zákazu činnosti zvláštní význam, jelikož jeho uložení může v mnoha případech znamenat konec výdělečné činnosti a podnikatelských aktivit, čímž může být citelnost takového postihu fakticky srovnatelná s trestem zrušení právnické osoby (ona citelnost může být samozřejmě v konkrétních případech velmi různá s ohledem na poměry právnické osoby, druh vykonávané činnosti, rozsah vykonávané činnosti atd.).²¹¹ Soud by měl proto v souladu se zásadou přiměřenosti trestních sankcí ke spáchanému trestnému činu zvažovat všechny důsledky svého rozhodnutí nejen na samotnou právnickou osobu, ale také na osoby na ní závislé (zaměstnance, klienty, členy, zákazníky, věřitele).²¹²

Pozastavím se u hlediska, ke kterému soud přihlíží typicky při ukládání trestu zákazu činnosti, a totiž zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost. Soud by měl vzít v úvahu toto kritérium při stanovení druhu trestu a jeho výměry patrně v tom smyslu, aby neúměrně neohrozil tuto celospolečensky důležitou činnost vykonávanou ve veřejném zájmu. Z toho důvodu by měl zvažovat, zda neuložit dokonce i jiný (mírnější) druh trestu, než je trest zákazu činnosti, případně zda jej neuložit v nižší výměře.²¹³ Na druhou stranu však nelze vyloučit ani uložení trestu přísnějšího se zřetelem k preventivní funkci trestu a zajištění ochrany důležitých zájmů.²¹⁴ Podle důvodové zprávy lze očekávat, že si soudy vyžádají stanoviska příslušných orgánů veřejné správy jako podklady pro svá

²¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 450.

²¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 452.

²¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 352.

²¹⁴ Tamtéž.

rozhodnutí ohledně přiměřenosti trestu.²¹⁵ V souladu se zásadou individualizace trestu je však pouze na uvážení soudu, jaké materiály, podklady a informace bude považovat za potřebné pro účely posouzení tohoto kritéria a pro účely rozhodování o trestu jako takovém, proto by nebylo vhodné ani účelné takovou povinnost do zákona explicitně stanovit.²¹⁶

Zákon tuto činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu nebo bezpečnost, blíže nedefinuje, stejně tak nevymezuje okruh právnických osob tohoto charakteru. Bude proto nezbytné v každém jednotlivém případě zjišťovat a posuzovat, zda právnická osoba skutečně tuto činnost ve veřejném zájmu vykonává.²¹⁷ Podpůrně však lze vycházet z článku 2 písm. a) směrnice Rady 2008/114/ES,²¹⁸ v níž je obecně vymezena kritická infrastruktura jako „*prostředky, systémy a jejich části nacházející se v členském státě Evropské unie, které jsou zásadní pro zachování nejdůležitějších společenských funkcí, zdraví, bezpečnosti, zabezpečení nebo dobrých hospodářských či sociálních podmínek obyvatel a jejichž narušení nebo zničení by mělo pro členský stát závažný dopad v důsledku selhání těchto funkcí.*“ V této souvislosti je však nutné zmínit, že současná směrnice bude zrušena a nahrazena nově přijatou směrnicí o odolnosti kritických subjektů.²¹⁹

Trest zákazu činnosti je charakteristický svým zabraňovacím účinkem v páchání další trestné činnosti. Aby však mohl být skutečně účelný a efektivní, je nutné jej doplnit o navazující formu kontroly nebo dohledu. Kontrola dodržování trestu zákazu činnosti uloženého právnickým osobám může působit potíže z důvodu absence ne zcela uskutečněných nebo fungujících kontrolních mechanismů a institucí při současně širokém okruhu právnických osob, na které se tento trest může vztahovat, a rozsahu činností, které lze zakázat.²²⁰ Každé pravomocné odsouzení právnické osoby se proto zaznamenává do evidence

²¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 352.

²¹⁸ Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu.

²¹⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2557 ze dne 14. prosince 2022 o odolnosti kritických subjektů a o zrušení směrnice Rady 2008/114/ES.

²²⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 451.

Rejstříku trestů a údaje z evidence Rejstříku trestů o právnických osobách, které se uvádějí ve výpisu, jsou veřejně přístupné.²²¹

Právnická osoba se rovněž může dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 TZ (jelikož se nenachází v negativním výčtu trestných činů v ustanovení § 7 TOPO, kterých se právnická osoba dopustit nemůže), jestliže uložený trest zákazu činnosti nedodrží a zakázanou činnost i nadále vykonává. V takovém případě sice výkon zakázané činnosti neprodlužuje dobu výkonu trestu zákazu činnosti, nebudou však splněny podmínky pro podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti dle ustanovení § 22a TOPO.²²²

Druhá významná odchylka ve srovnání s trestem zákazu činnosti u fyzických osob spočívá v ustanovení § 20 odst. 2 TOPO, podle něž se ustanovení § 17 odst. 4 TOPO užije obdobně. Tzn. je-li právnickou osobou banka nebo zahraniční banka, jejíž pobočka vykonává činnost na území České republiky na základě bankovní licence udělené Českou národní bankou nebo na základě principu jednotné licence podle jiného právního předpisu, pak může soud uložit trest zákazu činnosti až po předchozím vyjádření České národní banky k možnostem a důsledkům jeho uložení.²²³ Obdobně bude soud postupovat také u dalších finančních institucí uvedených v ustanovení § 17 odst. 4 TOPO (pojišťovny, zajišťovny, penzijní fondy, investiční společnosti, investiční fondy, obchodník s cennými papíry, spořitelni a úvěrní družstva, centrální depozitář atd.). Ohledně těchto subjektů si vyjádření vyžádá od příslušného ministerstva či jiného orgánu, který dává povolení k činnosti, která by této finanční instituci mohla být rozhodnutím soudu zakázána, čímž je zároveň také zabezpečena potřebná spolupráce se subjekty udělujícími příslušné povolení, oprávnění či licenci.²²⁴

Předchozí vyjádření České národní banky, příslušného ministerstva či jiného orgánu by mělo obsahovat jednak posouzení toho, zda uložení trestu zákazu činnosti dotčené právnické osobě vůbec připadá v úvahu, případně v jakém rozsahu (resp. ohledně jakého druhu činnosti) a dále je pro právnickou osobu snesitelný s ohledem na důsledky jeho uložení.²²⁵ Soud je k

²²¹ Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ustanovení § 13 odst. 4.

²²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84.

²²³ Ustanovení § 17 odst. 4 TOPO.

²²⁴ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 572, 573.

²²⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 468.

tomuto vyjádření povinen přihlédnout a v rozhodnutí se s ním vypořádat, přestože jím není pro svou nezávislost soudního rozhodování bezprostředně vázán. Kromě samotných finančních institucí by měl zohlednit dopad trestu zákazu činnosti také na další potenciálně dotčené subjekty, ať už se jedná o klienty, zákazníky, smluvní partnery či veřejnost jako takovou.²²⁶

Jedná se tedy o srovnatelný postup a pravidla jako při ukládání trestu zrušení právnické osoby dle ustanovení § 16 odst. 2 TOPO a trestu propadnutí majetku dle ustanovení § 17 odst. 4 TOPO při zohlednění odlišného charakteru a důsledků trestu zákazu činnosti v porovnání s těmito tresty; v závislosti na druhu, rozsahu a délce zakázané činnosti navíc mohou být důsledky i srovnatelné.²²⁷

S ohledem na taxativní výčet druhů trestů v ustanovení § 15 odst. 1 TOPO nelze právnické osobě uložit trest odnětí svobody, proto není ani možné užít ustanovení § 74 odst. 1 TZ ohledně jeho nezapočítání do doby výkonu trestu zákazu činnosti. Naopak část věty za středníkem užít lze a k započtení těchto skutečností do doby výkonu trestu dochází stejně jako u osob fyzických. Představit si lze např. započtení doby, po kterou bylo právnické osobě rozhodnutím živnostenského úřadu ve smyslu ustanovení § 57 odst. 1 písm. f) a § 58 ŽZ zrušeno oprávnění k činnosti, která byla posléze rozhodnutím soudu zakázána.²²⁸

Procesní postup při výkonu upravuje přiměřeně ustanovení § 350 TŘ a § 77 kancelářského řádu. Pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti se užije speciální úprava v ustanovení § 22a TOPO, která má přednost před obecnou úpravou v ustanovení § 90 TZ. Ustanovení § 91 odst. 1 až 3 TZ se použije přiměřeně. Zánik účinku odsouzení je v případě právnických osob upraven speciálně v ustanovení § 27 TOPO, proto se obecná úprava v ustanovení § 74 odst. 2 TZ neuplatní. Fikce neodsouzení vzniká, jakmile byl:²²⁹

- a) trest vykonán,
- b) trest nebo jeho zbytek prominut, nebo
- c) výkon trestu promlčen.

²²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 932.

²²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 468.

²²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 950.

²²⁹ Ustanovení § 27 odst. 1 TOPO.

5. Trestní opatření zákazu činnosti ukládané mladistvým

V této kapitole bych chtěl vyzdvihnout převážně specifika a odchylky v případě trestního opatření zákazu činnosti ukládaného mladistvým osobám. Zákaz činnosti náleží dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. e) ZSVM mezi druhy trestních opatření, a proto může být uložen také mladistvým pachatelům. Vedle obecné právní úpravy obsažené v ustanoveních § 73 a 74 TZ se uplatní dle ustanovení § 1 odst. 3 ZSVM také speciální úprava v tomto zákoně. Trestní opatření zákazu činnosti je pak obsaženo v ustanovení § 26 odst. 3 ZSVM.

Teoreticky může být mladistvému zakázána každá z jednotlivých kategorií činností obsažených v ustanovení § 73 odst. 3 TZ jako v případě dospělého pachatele, tzn. mladistvý může být dočasně vyřazen z možnosti zastávat a vykonávat určité zaměstnání, povolání nebo funkci anebo mu může být zakázáno vykonávat činnost, k níž je zapotřebí zvláštního povolení nebo jejíž výkon upravují zvláštní předpisy. Fakticky je však s ohledem na to, že se jedná o mladistvého, rozsah těchto činností omezen.²³⁰

Soud pro mládež může mladistvému dle ustanovení § 26 odst. 3 ZSVM zakázat výkon činnosti pouze tehdy, není-li to na překážku přípravě na jeho povolání. Tuto skutečnost je povinen soud pro mládež vždy zjišťovat a zohlednit. Přestože by tak byla splněna podmínka souvislosti spáchaného provinění s danou činností dle ustanovení § 73 odst. 1 TZ, soud nemůže uložit trestní opatření zákazu činnosti spočívající např. v zákazu řízení motorových vozidel mladistvému pachateli, který se připravuje na povolání automechanika.²³¹ Jestliže by však v mezidobí mezi spácháním provinění a vyhlášením rozsudku ukončil přípravu na povolání (např. složením závěrečných zkoušek a ukončením studia), tato překážka by odpadla a trestní opatření by bylo možné uložit.²³²

Kromě zmíněného omezení se při ukládání trestního opatření zákazu činnosti uplatní také obecná hlediska pro ukládání opatření dle ustanovení § 3 odst. 3 a § 9 odst. 1 ZSVM a zvláštní hlediska při ukládání trestních opatření dle ustanovení § 24 odst. 2 ZSVM. Uložené opatření tak musí přihlížet *„k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním*

²³⁰ ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 79.

²³¹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 572.

²³² ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 282.

poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu“²³³ přičemž jeho účelem vůči mladistvému je především „vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.“²³⁴ Účel trestních opatření pak vyzdvihuje jedno z hledisek účelu všech opatření ukládaných mladistvým, a totiž aby trestní opatření „vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhalo k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého.“²³⁵ K těmto kritériím bude soud přihlížet také v případě, pokud by zvažoval uložení trestního opatření zákazu činnosti jako samostatného trestního opatření.

Obecná dolní hranice trestní sazby v trvání 1 roku platí i pro mladistvého, zatímco horní hranice nesmí převyšovat 5 let. To platí i v případě, jestliže soud pro mládež ukládá opatření trestním příkazem dle ustanovení § 314e odst. 1 písm. d) TŘ. Výkon trestního opatření zákazu činnosti pokračuje nepřetržitě i po dovršení osmnácti let věku mladistvého.²³⁶ Uvažovat o zmírnění lze podmíněným upuštěním od výkonu zbytku opatření po výkonu jedné poloviny uložené sazby, tedy stejně jako v případě dospělého pachatele.

Soud pro mládež může vedle trestního opatření zákazu činnosti uložit také vhodná výchovná opatření uvedená v ustanoveních § 15–20 ZSVM. Účelem trestního opatření zákazu činnosti je pouze zabránit mladistvému, aby opakoval činnost, v jejíž souvislosti se dopustil trestné činnosti. Vhodně zvolené výchovné opatření (výchovné povinnosti, dohled probačního úředníka) může akcentovat výchovný účinek odsuzujícího rozsudku a zohlednit konkrétní životní poměry mladistvého, a zároveň pomoci k řešení jeho sociálních problémů a k vytvoření podmínek pro nalezení společenského uplatnění.²³⁷ Výchovná opatření lze ukládat se souhlasem mladistvého již v průběhu trestního řízení.²³⁸

²³³ Ustanovení § 3 odst. 3 ZSVM.

²³⁴ Ustanovení § 9 odst. 1 ZSVM.

²³⁵ Ustanovení § 24 odst. 2 ZSVM.

²³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 283.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Ustanovení § 15 odst. 3 ZSVM.

Na výkon trestního opatření zákazu činnosti se užíje obdobně ustanovení § 74 TZ, v tomto ohledu ZSVM speciální úpravu neobsahuje, rovněž pak ustanovení 350 TŘ a navazující postup v kancelářském řádu.

6. Výkon trestu zákazu činnosti

6.1. Výkon trestu zákazu činnosti

Výkon trestu zákazu činnosti je upraven v ustanovení § 74 TZ spolu s procesněprávní úpravou obsaženou v ustanovení § 350 TR, na kterou navazuje interní soudní předpis upravující vlastní výkon trestu, konkrétně ustanovení § 77 kancelářského řádu.

Výkon trestu zákazu činnosti začíná právní mocí rozsudku či trestního příkazu, kterým byl uložen,²³⁹ přičemž už v tento den nesmí pachatel zakázanou činnost vykonávat.²⁴⁰ Výjimečně může doba výkonu začít jindy než dnem právní moci rozsudku. Prvním případem je situace, kdy pachatel vykonává nepodmíněný trest odnětí svobody a výkon trestu zákazu činnosti začne běžet až po (podmíněném) propuštění pachatele z výkonu trestu, jelikož doba výkonu trestu odnětí svobody se nezapočítává do doby výkonu trestu zákazu činnosti.²⁴¹ Druhou výjimkou je situace, kdy pachateli byl uložen trest zákazu činnosti stejného druhu dřívějším rozsudkem, který dosud nebyl zcela vykonán – výkon nově uloženého trestu pak počíná běžet až po skončení výkonu trestu dřívějšího.²⁴²

Výkon trestu zákazu činnosti končí zásadně uplynutím doby, na kterou byl stanoven. V některých případech může být doba prodloužena následkem nezapočítání doby výkonu trestu odnětí svobody, či naopak zkrácena vlivem rozhodnutí o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu dle ustanovení § 90 odst. 1 a § 91 odst. 1 a 3 TZ, nebo v důsledku započtení doby, po kterou bylo pachateli znemožněno vykonávat danou činnost.

Kromě pravomocného rozsudku (trestního příkazu) není pro započtení výkonu trestu zapotřebí jakéhokoli dalšího aktu, jelikož jde o zákonný důsledek pravomocně uloženého trestu zákazu činnosti dle ustanovení § 73 odst. 1 TZ. Nezáleží tak na tom, zda např. pachatel odsouzený k trestu zákazu řízení motorových vozidel odevzdá svůj řidičský průkaz příslušnému úřadu obce s rozšířenou působností, a splní tak svou povinnost uloženou ustanovením § 94a odst. 2 zákona o silničním provozu.²⁴³

²³⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

²⁴⁰ Ustanovení § 74 odst. 1 TZ, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014-24.

²⁴¹ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 883.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1125/2007.

Do doby výkonu trestu zákazu činnosti se nezapočítává doba výkonu (nepodmíněného) trestu odnětí svobody a to až do skončení výkonu trestu odnětí svobody nebo do podmíněného propuštění pachatele z jeho výkonu.²⁴⁴ Není přitom rozhodné, v jakém řízení byl trest odnětí svobody uložen (zda ve stejném řízení jako trest zákazu činnosti nebo v řízení jiném, dřívějším či pozdějším), popřípadě zda jde o výkon podmíněně odloženého trestu odnětí svobody (vč. podmíněného odsouzení s dohledem) nebo se jedná o náhradní trest v důsledku přeměny jiného druhu trestu.²⁴⁵ V závislosti na tom, v jakém pořadí jsou tresty uloženy, může dojít ke dvěma odlišným situacím. Jestliže se pachatel nachází ve výkonu trestu odnětí svobody v okamžiku nabytí právní moci rozsudku či trestního příkazu, kterým je mu uložen trest zákazu činnosti, dochází k oddálení počátku výkonu trestu zákazu činnosti.²⁴⁶ Naopak v případě, kdy pachatel již započal výkon trestu zákazu činnosti a teprve následně nastoupil výkon trestu odnětí svobody, dochází ke stavení doby výkonu trestu zákazu činnosti a jejímu pokračování teprve poté, co byl výkon trestu odnětí svobody ukončen.²⁴⁷

V některých případech souvisejících s trestem odnětí svobody však doba výkonu trestu zákazu činnosti běží a nestaví se. Do doby jeho výkonu se tak započítá doba, po kterou pachatel:

- pobýval na svobodě, jestliže byl výkon trestu odnětí svobody přerušen;²⁴⁸
- pobýval na svobodě z důvodu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a později vykonal jeho zbytek;²⁴⁹
- pobýval na svobodě v případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (popřípadě i s dohledem), jestliže se neosvědčil a později byl nařízen výkon trestu odnětí svobody;²⁵⁰
- byl v průběhu výkonu trestu zákazu činnosti vzat do vazby (tak je tomu i v případě, že bylo rozhodnuto o započítání vazby do výkonu trestu odnětí svobody).²⁵¹

²⁴⁴ Ustanovení § 74 odst. 1 TZ, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 3 Tz 72/2012.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ ŠCERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 883.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1402/2016.

²⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 3 Tz 72/2012.

²⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 948.

²⁵¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 1998, sp. zn. 12 To 278/98.

Některá rozhodnutí a opatření v netrestní oblasti včetně některých odklonů v trestním řízení mají fakticky totožné účinky jako uložení trestu zákazu činnosti – pokud je jejich užitím pachateli po nějakou dobu zabráněno ve výkonu určité činnosti v souvislosti se spáchaným trestným činem, pak se tato doba započítává do doby výkonu trestu zákazu činnosti.²⁵² Smysl započítání spočívá v tom, aby se pachateli bezdůvodně neprodlužovala doba výkonu trestu o časový úsek, kdy činnost již stejně nemohl fakticky vykonávat, ale dosud nebyl pravomocně k trestu zákazu činnosti odsouzen.²⁵³

Dle ustanovení § 74 odst. 1 TZ se tak „započítává doba, po kterou bylo pachateli před právní mocí rozsudku (kterým byl uložen trest zákazu činnosti) oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s trestným činem odňato podle jiného právního předpisu nebo na základě opatření orgánu veřejné moci nesměl již tuto činnost vykonávat anebo ji nemohl vykonávat, protože se k tomu zavázal pro účely podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání.“ Jedná se o zvláštní případ ve vztahu k započítání vazby a trestu dle ustanovení § 92 TZ.²⁵⁴

Podmínka (příčinné) souvislosti s trestným činem z důvodu započtení je naplněna tehdy, jestliže k odnětí příslušného oprávnění dojde na základě totožného skutku, za který je pachatel následně shledán vinným a odsouzen k trestu zákazu činnosti stejného obsahu.²⁵⁵ Odnětí oprávnění k činnosti se uplatní u výkonu činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení. Jiným právním předpisem umožňujícím odnětí oprávnění může být zákon o silničním provozu, který v ustanovení § 95 odst. 1 dovoluje pozastavení řidičského oprávnění – příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností může rozhodnout o pozastavení řidičského oprávnění jako o předběžném opatření podle zvláštního právního předpisu v rámci řízení mj. o odnětí řidičského oprávnění. To znamená, že držitel řidičského oprávnění nesmí po dobu platnosti tohoto pozastavení řídit motorová vozidla.²⁵⁶

Opatřením orgánu veřejné moci, v důsledku kterého nesmí pachatel vykonávat činnost, která je posléze předmětem trestu zákazu činnosti, je nejen opatření státního orgánu, ale také jiného, nestátního orgánu, který vykonává veřejnou moc podle příslušných právních předpisů

²⁵² ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 881.

²⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 949.

²⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3940.

²⁵⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 578.

²⁵⁶ Ustanovení § 95 odst. 2 zákona o silničním provozu.

(orgán obce, ČAK jako samosprávná stavovská organizace atd.).²⁵⁷ Může se jednat např. o oznámení obecního úřadu obce s rozšířenou působností řidiči o připsání bodů do systému bodového hodnocení a dosažení celkového počtu 12 bodů – řidič dle ustanovení § 123c odst. 3 zákona o silničním provozu pozbývá řidičské oprávnění uplynutím 5 pracovních dnů ode dne, v němž mu bylo toto oznámení doručeno. Rovněž sem můžeme zařadit rozhodnutí o pozastavení výkonu činnosti – u zmíněné samosprávné stavovské organizace ČAK by se jednalo o pozastavení výkonu advokacie ve smyslu ustanovení § 9 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii.²⁵⁸

Novelou²⁵⁹ došlo s účinností od 1. ledna 2022 ke změně v ustanovení § 74 odst. 1 TZ a do doby výkonu trestu zákazu činnosti se nově započte také doba, po kterou pachatel nemohl předmětnou činnost vykonávat, protože se k tomu zavázal pro účely podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání v souvislosti s daným trestným činem. Změna tedy dopadá na situace, kdy bylo trestní řízení vyřízeno odklonem (tj. alternativním způsobem ve vztahu k projednání věci v hlavním líčení) – ať již podmíněným odložením podání návrhu na potrestání dle ustanovení § 179g odst. 2 písm. a) TŘ nebo podmíněným zastavením trestního stíhání dle ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) TŘ a pachatel se zavázal zdržet se ve zkušební době výkonu činnosti, v souvislosti s níž se trestného činu dopustil. Jelikož se však ve zkušební době neosvědčil, bylo posléze zahájeno resp. pokračováno v trestním stíhání pro stejný skutek, které již skončilo pravomocným uložením trestu zákazu činnosti.²⁶⁰

Některé procesní otázky výkonu trestu jsou v návaznosti na ustanovení § 74 odst. 1 TZ a § 90, 91 TZ upraveny v ustanovení § 350 TŘ. Předseda senátu tak rozhoduje (aniž by nařídil jednání, protože není důvod konat veřejné zasedání,²⁶¹ a v neveřejném zasedání předseda senátu nerozhoduje)²⁶² ihned po právní moci rozsudku, kterým byl odsouzenému uložen trest zákazu činnosti, o započtení zmíněných rozhodnutí a opatření v netrestní oblasti včetně

²⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 949.

²⁵⁸ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 884.

²⁵⁹ Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁶⁰ ŠČERBA, Filip. § 74 [Výkon trestu zákazu činnosti]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). [online]. Praha: C. H. Beck, 2022. [cit. 1. 1. 2023]. Dostupné z www.beck-online.cz.

²⁶¹ Ustanovení § 232 TŘ (pokud to předseda senátu nepovažuje z důležitého důvodu za potřebné), ustanovení § 350 odst. 1 TŘ.

²⁶² Ustanovení § 240 TŘ.

některých odklonů v trestním řízení, které předcházely právní moci tohoto rozsudku, do doby výkonu trestu.²⁶³ Dále pak rozhoduje o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti na návrh odsouzeného ve veřejném zasedání²⁶⁴ a rovněž o tom, zda se odsouzený osvědčil, ponechá se podmíněné upuštění v platnosti nebo se zbytek trestu zákazu činnosti vykoná.²⁶⁵ Tato rozhodnutí mají formu usnesení²⁶⁶ a činí je soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni.²⁶⁷ Proti oběma rozhodnutím je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.²⁶⁸

Ustanovení § 350 TŘ se užije také v trestních věcech mladistvých, v řízení proti právnickým osobám a v řízení před samosoudcem.²⁶⁹ Vlastní výkon, tzn. samotný postup vedoucí k výkonu trestu zákazu činnosti včetně formy výkonu a úkony s ním spojené jsou upraveny interními normami upravující činnost soudů, především pak ustanovením § 77 kancelářského řádu.

6.2 Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti

Institut podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu dovoluje zmírnění některých druhů trestů, které jsou ukládány na konkrétní časové období. Jeho uplatnění vychází z úvahy, že k naplnění účelu trestu není vždy nutné, aby ho pachatel vykonal v celé uložené výměře.²⁷⁰ Z procesní stránky se jedná o prolomení právní moci rozhodnutí soudu v důsledku změny v obsahu pravomocně uloženého trestu.²⁷¹ K trestům, od zbytku jejichž výkonu lze podmíněně upustit, řadíme dle ustanovení § 90 TZ také trest zákazu činnosti.

Zmírnění trestu prominutím jeho zbývající části je doprovázeno latentní hrozbou v podobě pokračování v jeho výkonu, jestliže pachatel nesplní určité podmínky a neprokáže, že i tento zkrácený trest byl schopen zajistit jeho nápravu a vedení řádného života.²⁷²

²⁶³ Ustanovení § 350 odst. 1 TŘ.

²⁶⁴ Ustanovení § 350 odst. 2 TŘ.

²⁶⁵ Ustanovení § 350 odst. 4 TŘ.

²⁶⁶ Ustanovení § 119 odst. 1 TŘ.

²⁶⁷ Ustanovení § 315 odst. 2 TŘ.

²⁶⁸ Ustanovení § 350 odst. 5 TŘ.

²⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3939.

²⁷⁰ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 992.

²⁷¹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 660.

²⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1101.

Ustanovení § 90 odst. 1 TZ vymezuje podmínky pro podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti následovně:

- 1) odsouzený vykonal polovinu doby, na kterou byl trest zákazu činnosti uložen a zároveň
- 2) v době výkonu trestu zákazu činnosti způsobem svého života prokázal, že dalšího výkonu trestu není třeba, anebo jestliže soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného.

Z textace ustanovení a spojovacích výrazů v něm obsažených je patrné, že výkon alespoň poloviny trestu zákazu činnosti je obligatorním předpokladem, k němuž musí být kumulativně naplněn přinejmenším jeden ze dvou dalších alternativních předpokladů věcné povahy, tedy buď prokázání odsouzeného, že dalšího výkonu trestu není třeba, anebo přijetí záruky ze strany soudu za dovršení nápravy odsouzeného.

Dovolenou analogií ve prospěch pachatele lze dovodit, že podmíněně upustit od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti je možné i po vykonání poloviny z výměry zmírněné rozhodnutím prezidenta republiky o amnestii dle ustanovení čl. 62 písm. g) Ústavy nebo o udělení milosti dle ustanovení čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy, jako je tomu v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.²⁷³ Podmínku výkonu poloviny trestu lze rovněž zcela splnit započítáním některých skutečností do výkonu trestu dle ustanovení § 74 odst. 1 TZ, jestliže celková doba jejich započítání dosáhne alespoň zmíněné poloviny uložené výměry.²⁷⁴

První ze dvou alternativních předpokladů je naplněn tehdy, jestliže odsouzený v době výkonu trestu zákazu činnosti způsobem svého života prokázal, že dalšího výkonu trestu není třeba. Obecně není dalšího výkonu trestu třeba, jestliže bylo i trestem kratšího trvání dosaženo kýženého účinku – tedy došlo k nápravě pachatele a do budoucna lze očekávat, že se již další trestné činnosti nedopustí, a zároveň není dalšího výkonu trestu třeba k ochraně společnosti.²⁷⁵ Spojením „způsobem života“ se rozumí obzvláště vedení řádného života,

²⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1104.

²⁷⁴ Obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 5. 1983, sp. zn. 1 To 18/83 v případě trestu odnětí svobody.

²⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 1104.

respektování uloženého trestu a zdržení se páčání další protiprávní, natož trestné činnosti.²⁷⁶ Podmínky pro podmíněné upuštění tak nejsou splněny tehdy, jestliže odsouzený v době výkonu trestu uložený zákaz nerespektoval a zakázanou činnost vykonával.²⁷⁷

Druhým z alternativních předpokladů je přijetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného. Tím se dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) TŘ myslí přijetí záruky zájmového sdružení občanů za dovršení nápravy odsouzeného, který vykonává trest zákazu činnosti. Soud přijme tuto záruku pokud je důvodně přesvědčen (v úvahu vezme i chování pachatele po dobu dosavadního výkonu trestu a respektování uloženého trestu), že zájmové sdružení občanů bude mít na odsouzeného natolik pozitivní vliv, že nadále povede řádný život a dalšího výkonu trestu tak nebude zapotřebí.²⁷⁸

Nad rámec těchto dvou alternativně stanovených podmínek došlo novelou²⁷⁹ k doplnění ustanovení § 90 odst. 1 TZ a soud nyní může při rozhodování o podmíněném upuštění zohlednit, zda se odsouzený úspěšně podrobil vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy nebo psychologického poradenství zaměřeného na činnost, která je předmětem zákazu. Je patrné, že uvedené se dotýká pouze trestu zákazu činnosti a soud tyto skutečnosti zohlednit může, není k tomu však povinován. Pokud trest spočívá v zákazu řízení motorových vozidel, může se jednat např. o programy zaměřené na chování v dopravě, zvládání stresových situací při řízení motorového vozidla apod.²⁸⁰

Podmíněně lze upustit pouze od zbytku uloženého trestu jako celku, není možné upustit od výkonu trestu pouze u některé z činností a zbývající z nich ponechat nadále zakázané.²⁸¹ Rovněž nelze podmíněně upustit od zákazu řízení pouze pro některý druh motorového vozidla v případě zákazu řízení motorových vozidel.²⁸²

²⁷⁶ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 661.

²⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84.

²⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1104.

²⁷⁹ Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁸⁰ KALVODOVÁ, Věra. § 90 [Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). [online]. Praha: C. H. Beck, 2022. [cit. 1. 1. 2023]. Dostupné z www.beck-online.cz.

²⁸¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 1105.

²⁸² Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 7. 1967, sp. zn. Prz 19/67.

Nezáleží na tom, zda byl trest uložen jako samostatný, vedle jiného (již dříve uloženého) trestu zákazu činnosti nebo vedle jiného druhu trestu. Pokud byl však uložen vedle jiného druhu trestu, je nutné posoudit předpoklady pro podmíněného upuštění od výkonu jejich zbytku u každého z nich samostatně.²⁸³ V případě, že byl trest zákazu činnosti uložen vedle jiného (již dříve uloženého a dosud nevykonaného) trestu zákazu téže činnosti, stanoví se polovina nutná pro podmíněné upuštění ze součtu jejich výměry.²⁸⁴ Tomu nebrání ani skutečnost, že žádost odsouzeného byla podána až po výkonu dřívějšího trestu zákazu činnosti; zároveň není rozhodné, zda došlo k zahlazení dřívějšího odsouzení nebo o něm nastala fikce neodsouzení.²⁸⁵

Jestliže soud rozhoduje o podmíněném upuštění od zákazu řízení motorových vozidel, nemůže zkoumat tělesné a duševní schopnosti obviněného k řízení; zkoumání řidičovy způsobilosti mu totiž nepřísluší a její posuzování náleží jiným orgánům.²⁸⁶ Není věcí soudu zjišťovat odbornou, morální, tělesnou či jinou způsobilost k dané činnosti a totéž platí u jiných zakázaných činností.²⁸⁷ Rozhodnutí o podmíněném upuštění má pouze ten význam, že pravomocný rozsudek, jímž byl trest zákazu činnosti uložen, již nebrání opětovnému získání řidičského oprávnění; rozhodnutí soudu ovšem nenahrazuje pozbyté oprávnění a nedochází tak k jeho obnovení.²⁸⁸

Podle judikatury nelze žádost o podmíněné upuštění zamítnout jen s odkazem na závažný následek činu, hrubé porušení pravidel silničního provozu a nekritický postoj obviněného k trestné činnosti, který se projevoval v řízení o trestném činu, pro který byl trest uložen; naopak je povinností soudu zjišťovat, jestli se i kratší výkon trestu na pachateli pozitivně projevil, tj. zda si je vědom svého počínání a došlo k jeho nápravě, tedy zda bylo účelu trestu dosaženo.²⁸⁹

Jakmile usnesení o podmíněném upuštění nabude právní moci, odsouzený pachatel smí opět vykonávat činnost, která byla předmětem zákazu. V případě činnosti, ke které je třeba zvláštního oprávnění, a bylo-li takové oprávnění v důsledku uloženého trestu odňato, je

²⁸³ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 992.

²⁸⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76.

²⁸⁵ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 23 To 583/2007.

²⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87.

²⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1105.

²⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87.

²⁸⁹ Tamtéž.

zapotřebí k opětovnému výkonu činnosti získat oprávnění nové, případně si požádat o jeho vrácení u příslušného orgánu.²⁹⁰

Ve výroku rozhodnutí o podmíněném upuštění soud obligatorně stanoví také zkušební dobu.²⁹¹ Smyslem zkušební doby je ověřit, jestli výkon jen části uloženého trestu vedl k nápravě pachatele a zda již není třeba dalšího výkonu trestu k tomu, aby vedl řádný život.²⁹² Soud stanoví zkušební dobu až na pět let, tj. nepřekročitelná horní hranice výměry, která se uplatní rovněž u mladistvých a právnických osob. Dolní hranice naopak stanovena není a její určení je závislé na konkrétní délce zbytku trestu, od jehož výkonu se podmíněně upouští – tato doba totiž nesmí být kratší než zbytek trestu. Zkušební doba počíná běžet dnem právní moci rozhodnutí o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.

V rozhodnutí o podmíněném upuštění nelze nad odsouzeným vyslovit probační dohled ani mu uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, jako je tomu v případě podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody dle ustanovení § 89 TZ. Výjimku představuje postup dle ustanovení § 91 odst. 1 TZ, kdy soud může vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného ponechat podmíněné upuštění v platnosti, i když odsouzený zavinil příčinu k rozhodnutí o tom, že se zbytek trestu vykoná, a

- a) stanovit nad odsouzeným dohled,
- b) přiměřeně prodloužit zkušební dobu, ne však o více než dvě léta (přičemž nesmí překročit horní hranici 5 let), nebo
- c) stanovit dosud neuložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v ustanovení § 48 odst. 4 TZ směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Způsob ukončení podmíněného upuštění upravuje ustanovení § 91 TZ. Po podmíněném upuštění je povinností soudu sledovat a vyhodnotit, zda odsouzený pachatel vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám.²⁹³ K ukončení však může dojít už v průběhu zkušební doby, pokud soud rozhodne, že se odsouzený neosvědčil a zbytek trestu

²⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1105.

²⁹¹ Ustanovení § 90 odst. 2 TZ.

²⁹² ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 994.

²⁹³ ŠČERBA, Filip a kol. Op. cit., s. 997.

se vykoná; jinak rozhodne až po uplynutí zkušební doby. V úvahu připadá několik možností rozhodnutí:²⁹⁴

- 1) soud rozhodne, a to případně již během zkušební doby, že se zbytek trestu zákazu činnosti vykoná, jelikož odsouzený nevedl ve zkušební době řádný život nebo nevyhověl uloženým podmínkám (ustanovení § 91 odst. 1 TZ),
- 2) soud rozhodne, že se zbytek trestu vykoná, jelikož záruka za dovršení nápravy odsouzeného byla odvolána tím, kdo ji poskytl a soud přezkoumal chování odsouzeného během zkušební doby a shledal, že podmíněné upuštění neplní své poslání (ustanovení § 91 odst. 6 TZ),
- 3) soud rozhodne, že podmíněné upuštění ponechá v platnosti, jestliže záruka za dovršení nápravy odsouzeného byla odvolána tím, kdo ji poskytl a soud přezkoumal chování odsouzeného během zkušební doby a neshledal, že podmíněné upuštění neplní své poslání (ustanovení § 91 odst. 6 TZ),
- 4) soud vysloví, že se odsouzený osvědčil, jelikož vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, přičemž se má za to, že trest byl vykonán dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, že upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti (ustanovení § 91 odst. 1, 3 TZ),
- 5) má se za to, že u odsouzeného, u něhož se podmíněně upustilo od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, byl trest vykonán dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, že se podmíněně upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, jelikož soud neučinil bez viny odsouzeného do roka od uplynutí zkušební doby rozhodnutí o tom, že se zbytek trestu vykoná nebo že se odsouzený osvědčil (ustanovení § 91 odst. 4 TZ).

Rozhodnutí 1), 2) a 3) může soud učinit ještě před uplynutím zkušební doby, tj. v jejím průběhu, zatímco rozhodnutí 4) a 5) lze učinit až po uplynutí zkušební doby. U rozhodnutí 1) a 2) je pachatel nucen zbytek trestu zákazu činnosti vykonat, zatímco rozhodnutí 4) a 5) má za následek vznik fikce, že byl trest vykonán v celé uložené výměře.²⁹⁵

Zákon a contrario v ustanovení § 91 odst. 5 TZ vylučuje opětovné podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti – jestliže tedy bylo rozhodnuto o tom, že se vykoná zbytek trestu, od jehož výkonu už bylo jednou podmíněně upuštěno, není opětovné upuštění

²⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1109 – 1110.

²⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. Op. cit., s. 1110.

od výkonu zbytku tohoto trestu možné. To potvrzuje i judikatura a dodává, že zmíněné platí také tehdy, jestliže k tomuto zbytku zákazu činnosti přibude další zákaz činnosti stejného obsahu, od jehož výkonu dosud nebylo podmíněně upuštěno.²⁹⁶

Procesní aspekty, resp. vykonávací řízení je upraveno v ustanovení § 350 TŘ. Původně se na řízení o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti jakož i na řízení o nařízení výkonu zbytku tohoto trestu použilo přiměřeně ustanovení týkající se podmíněného propuštění. Novelou²⁹⁷ však došlo k úpravě výkonu trestu zákazu činnosti tak, aby postup jak v případě kontroly výkonu, tak v případě nařízení výkonu a dalších souvisejících rozhodnutí byl obdobný, jako je tomu u jiných trestů nespojených s odnětím svobody.²⁹⁸

O podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti rozhoduje předseda senátu na návrh odsouzeného ve veřejném zasedání; zamítnout návrh pouze z důvodu, že dosud neuplynula lhůta stanovená v zákoně pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, může též předseda senátu mimo veřejné zasedání.²⁹⁹ Zájmové sdružení občanů se může připojit k návrhu odsouzeného, nabídne-li převzetí záruky za dovršení jeho nápravy.³⁰⁰ Byl-li návrh odsouzeného zamítnut, může jej opakovat až po uplynutí šesti měsíců ode dne nabytí právní moci zamítavého rozhodnutí; to neplatí, byl-li zamítnut pouze z důvodu, že doposud neuplynula lhůta stanovená v zákoně pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.³⁰¹

Proti rozhodnutí o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.³⁰² Rozhodnutí o tom, že se podmíněně upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, může se souhlasem státního zástupce učinit předseda senátu mimo veřejné zasedání.³⁰³ Na rozhodnutí o tom, zda se odsouzený, u něhož se podmíněně upustilo od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, osvědčil, ponechá se podmíněně

²⁹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76.

²⁹⁷ Zákon. č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

²⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 220/2021 Dz.

²⁹⁹ Ustanovení § 350 odst. 2 TŘ.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² Ustanovení § 350 odst. 5 TŘ.

³⁰³ Ustanovení § 350 odst. 3 TŘ.

upuštění v platnosti nebo se zbytek trestu zákazu činnosti vykoná, obdobně použije ustanovení § 330 TZ, tj. ustanovení ohledně rozhodnutí o osvědčení v případě podmíněného odsouzení.³⁰⁴ Příslušným soudem ve výkonávacím řízení ve věcech rozhodnutí souvisejících s výkonem trestu zákazu činnosti (a tedy i ve věci podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti) je soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni.³⁰⁵

Právní úprava podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti dle ustanovení § 90 TZ a způsob jeho ukončení dle ustanovení § 91 TZ, vč. navazující procesní úpravy, se rovněž uplatní u trestního opatření zákazu činnosti ukládaného mladistvým pachatelům, jelikož ZSVM neobsahuje zvláštní úpravu.

6.3 Zahlazení odsouzení

Jestliže pachatel trest zákazu činnosti úspěšně vykoná, dochází k zahlazení odsouzení a vzniká fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl souzen.³⁰⁶ K zahlazení odsouzení dochází bez ohledu na to, jaký trestný čin pachatel spáchal (tj. bez ohledu na typovou závažnost trestného činu i zavinění), zákon v tomto ohledu podmínky nestanoví.

Trest zákazu činnosti se považuje za vykonaný (a vzniká tak fikce neodsouzení), jestliže:³⁰⁷

- 1) pachatel vykonal celý trest zákazu činnosti (tj. v celé uložené výměře),
- 2) pachatel vykonal pouze část z uložené výměry trestu zákazu činnosti a zbývající část vykonal započítáním doby dle ustanovení § 74 odst. 1 TZ nebo ustanovení § 92 odst. 2, § 93 odst. 1 TZ, případně vykonal celý trest pouze započítáním dle zmíněných ustanovení,
- 3) pachatel vykonal alespoň polovinu z uložené výměry trestu zákazu činnosti a následně soud dle ustanovení § 90 TZ podmíněně upustil od výkonu zbytku trestu a vyslovil dle ustanovení § 91 odst. 1, 3 TZ, že se odsouzený ve zkušební době osvědčil nebo dle ustanovení § 91 odst. 4 vznikla fikce jeho osvědčení.

³⁰⁴ Ustanovení § 350 odst. 4 TŘ.

³⁰⁵ Ustanovení § 315 odst. 2 TŘ.

³⁰⁶ Ustanovení § 74 odst. 2 TZ.

³⁰⁷ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 578.

Účinky fikce neodsouzení nastávají (a trest byl vykonán) dnem nabytí právní moci rozhodnutí o podmíněném upuštění, pokud se odsouzený osvědčil ve zkušební době dle ustanovení § 91 odst. 1, 3 TZ nebo pokud vznikla fikce jeho osvědčení dle ustanovení § 91 odst. 4 TZ. Jestliže však soud rozhodne dle ustanovení § 91 odst. 1 TZ o výkonu zbytku trestu, pak může dojít k zahlázení odsouzení až po skončení tohoto výkonu. Nerespektuje-li pachatel uložený trest zákazu činnosti a dopustí-li se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ, nebrání to zahlázení odsouzení dle prvního bodu.³⁰⁸

Pokud byl souběžně vedle trestu zákazu činnosti pachateli uložen také jiný trest, nastupují účinky fikce neodsouzení teprve ve chvíli, když jsou zároveň splněny podmínky pro zahlázení (a vznik fikce neodsouzení) i u všech ostatních trestů – u některých trestů nastávají účinky fikce ze zákona, zatímco u jiných je zapotřebí rozhodnutí soudu o zahlázení po splnění podmínek dle ustanovení § 105 odst. 1 nebo 3 TZ, jelikož zahladit lze pouze celé odsouzení ve vztahu ke všem uloženým trestům.³⁰⁹ Jestliže soud vedle trestu zákazu činnosti uložil pachateli také ochranné opatření, odsouzení nelze zahladit, nebylo-li dosud vykonáno nebo jinak ukončeno uložené ochranné opatření.³¹⁰ Výjimečně může trest zákazu činnosti zaniknout jiným způsobem, než jeho faktickým výkonem (např. milostí prezidenta – agraciací) – v takovém případě však vzniká fikce neodsouzení pachatele pouze analogicky k ustanovení § 74 odst. 2 TZ, jelikož zákon nepovažuje takto zaniklý trest za vykonaný.³¹¹

³⁰⁸ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

³⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 950.

³¹⁰ Ustanovení § 105 odst. 7 TZ.

³¹¹ DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 579.

7. Kontrola výkonu trestu zákazu činnosti

Trest zákazu činnosti je charakteristický především svým zabraňovacím účinkem pachateli v páchání další trestné činnosti. Aby však mohl být skutečně účelný, efektivní a plnit svoji úlohu, je nutné jej doplnit o navazující formu kontroly nebo dohledu. Kontrola dodržování trestu zákazu činnosti může působit potíže z důvodu absence ne zcela uskutečněných nebo fungujících kontrolních mechanismů a institucí při současně širokém okruhu osob, na které se trest může vztahovat, a rozsahu činností, které lze zakázat.³¹² Kontrola výkonu vychází z definování zakázané činnosti – ve výroku odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) je nutné ji vymežit přesně a jednoznačně právě z důvodu, aby trest bylo možné vykonat, výkon trestu byl kontrolovatelný a nevznikaly při něm pochybnosti.³¹³

Vlastní výkon, tzn. samotný postup vedoucí k výkonu trestu zákazu činnosti včetně formy výkonu a úkony s ním spojené jsou regulovány interními normami upravující činnost soudů, především pak ustanovením § 77 kancelářského řádu. Ten demonstrativně stanoví okruh orgánů a osob, kterým přísluší spolupůsobit při výkonu trestu, a které mají být po pravomocném uložení trestu vyrozuměny s uvedením pravděpodobného dne, kdy zákaz pomine.

Dle ustanovení § 77 odst. 1 kancelářského řádu tak předseda senátu (samosoudce) vyrozumí zejména:

- a) *jde-li o zákaz vykonávat určité zaměstnání nebo povolání v pracovním nebo jiném poměru, zaměstnavatele, u něhož je odsouzený zaměstnán nebo kde je činný, a obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle pracoviště,*
- b) *jde-li o zákaz vykonávat samostatné povolání, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu se povolání vykonává,*
- c) *jde-li o zákaz vykonávat činnost znalce nebo tlumočnicka, ministerstvo,*
- d) *jde-li o zákaz řízení motorových vozidel, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má odsouzený trvalý pobyt; pokud jde o řidiče, který nemá na území České republiky trvalý pobyt, vyrozumí obecní úřad s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu byl poprvé spáchán skutek, na základě kterého byl řidič poprvé*

³¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 931.

³¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 9. 1986, sp. zn. 1 Tz 36/86.

- zařazen do registru řidičů, a v případě, kdy soudu není tato skutečnost známa, tak obecní úřad s rozšířenou působností se sídlem v sídle příslušného soudu,*
- e) jde-li o zákaz činnosti soukromého podnikání, orgán příslušný k registraci podnikatelské činnosti,*
 - f) jde-li o zákaz činnosti spočívající v zákazu poskytování zdravotních služeb, krajský úřad, v jehož správním obvodu je zdravotnické zařízení, jehož odsouzený k poskytování zdravotních služeb užívá; zdravotnickým zařízením se rozumí prostory určené pro poskytování zdravotních služeb.*
 - g) jde-li o zákaz činnosti spočívající v zákazu výkonu práce řidiče taxislužby, dopravní úřad, v jehož územním obvodu má odsouzený trvalý, dlouhodobý, přechodný nebo jiný povolený pobyt, s připojením pravomocného rozhodnutí, jímž byl trest uložen.*

Pokud byl trest zákazu činnosti (s výjimkou trestu zákazu činnosti řízení motorových vozidel) uložen na delší dobu než jeden rok, sleduje soud prvního stupně výkon tohoto trestu.³¹⁴ Předpokládaná forma takového sledování je následující: „*Za tím účelem požádá jednou ročně zaměstnavatele, který byl o zákazu činnosti vyrozuměn, o sdělení, zda odsouzený nevykonává činnost, která byla výrokem soudu zakázána. Nemohou-li být tímto způsobem požadované údaje zjištěny, obrátí se soud se žádostí o podání zprávy na příslušný orgán policie. Zjistí-li soud, že odsouzený takto zakázanou činnost vykonává, upozorní na to okresního státního zástupce a příslušný orgán nebo organizaci, jichž se tento nedostatek týká, a uloží, aby mu bylo sděleno, jaká opatření byla učiněna k odstranění zjištěného nedostatku.*“³¹⁵

V případě zákazu řízení motorových vozidel má soud oznamovací povinnost vůči příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, kterému zašle kopii nebo opis pravomocného rozsudku, kterým byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel, a příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností tuto skutečnost zaeviduje.³¹⁶ Dnem nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku pozbývá držitel řidičského oprávnění své řidičské oprávnění a je povinen odevzdat řidičský průkaz příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností do 5 pracovních dnů od nabytí právní moci

³¹⁴ Ustanovení § 77 odst. 2 kancelářského řádu.

³¹⁵ Tamtéž.

³¹⁶ Ustanovení § 128 odst. 1 zákona o silničním provozu.

tohoto rozhodnutí.³¹⁷ Vykonání trestu či podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu má za následek, že pravomocný rozsudek, kterým byl trest zákazu činnosti uložen, již nebrání opětovnému získání řídičského oprávnění; nedochází však k jeho automatickému obnovení.³¹⁸

Jestliže soud rozhodl, že podmíněně upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, vyrozumí o tom předseda senátu (samosoudce) též orgán, který byl vyrozuměn podle odstavce 1 nebo 2.³¹⁹ Soudní zaměstnanec tím pověřený vyrozumí v takových případech Rejstřík trestů a současně uvede délku zkušební doby a datum jejího konce.³²⁰ Pokud bude takové rozhodnutí učiněno po přijetí záruky zájmového sdružení občanů za dovršení nápravy odsouzeného nebo na návrh zájmového sdružení, vyrozumí o takovém rozhodnutí i příslušné zájmové sdružení.³²¹ O šetření po uplynutí zkušební doby a o rozhodování soudu platí přiměřeně ustanovení § 64 kancelářského řádu.³²²

Změnou kancelářského řádu pak došlo k včlenění odstavců 5, 6 a 7 do ustanovení § 77 kancelářského řádu. Nově tak vyrozumí soud elektronickou zprávou Rejstřík trestů o tom, že:³²³

- a) *odsouzený trest zákazu činnosti vykonal,*
- b) *odsouzený se osvědčil ve zkušební době podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti,*
- c) *se zbytek trestu zákazu činnosti vykonal,*
- d) *se podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti ponechává v platnosti.*

Jestliže soud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti neučiní rozhodnutí o tom, zda se odsouzený ve zkušební době osvědčil, aniž na tom měl odsouzený vinu, učiní o tom pověřený zaměstnanec záznam do spisu a vyrozumí o tom elektronickou zprávou Rejstřík trestů.³²⁴

³¹⁷ Ustanovení § 94a odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o silničním provozu.

³¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87.

³¹⁹ Ustanovení § 77 odst. 3 kancelářského řádu.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ Tamtéž.

³²² Ustanovení § 77 odst. 4 kancelářského řádu.

³²³ Ustanovení § 77 odst. 5 kancelářského řádu.

³²⁴ Ustanovení § 77 odst. 7 kancelářského řádu.

Je zřejmé, že takto kusá právní úprava spočívající pouze ve vyrozumění příslušných subjektů a eventuální žádosti o sdělení či podání zprávy, zda odsouzený nevykonává zakázanou činnost, nemůže zkrátka dostatečně zajistit účelnou a efektivní kontrolu. Ačkoli má sice soud povinnost tyto skutečnosti jednou ročně prověřovat, většinou se jedná pouze o formální jednorázové úkony.³²⁵

I přes absenci kontrolních mechanismů a institucí a tím i nedostatečné průběžné kontrole výkonu trestu si lze do určité míry vypomoci kontrolní činností probačních úředníků ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) a § 4 odst. 2 písm. d) zákona o Probační a mediační službě. Probační a mediační činnost spočívá mj. i v kontrole výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, tedy alternativních trestů, kam řadíme i trest zákazu činnosti. Probační úředníci jsou na rozdíl od soudu schopni zabezpečit nepřetržitou kontrolu nad odsouzeným a jeho činností a zároveň být osobně přítomni při provádění místního šetření k prověření skutečného stavu.³²⁶ Jestliže to situace vyžaduje, mohou vhodně nasměrovat odsouzeného a poukazovat na jiné potenciální příležitosti k zajištění obživy, než je výkon zakázaných činností, případně se získáváním prostředků rovnou i pomoci.³²⁷

Jestliže odsouzený pachatel uložený trest zákazu činnosti nerespektuje a zakázanou činnost vykonává, nemá to vliv na další průběh výkonu trestu³²⁸ a doba výkonu trestu se tím neprodlužuje.³²⁹ Pachatel však nesplní podmínky pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti³³⁰ a svým jednáním může naplnit skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.

³²⁵ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 988.

³²⁶ Tamtéž.

³²⁷ Tamtéž.

³²⁸ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 881.

³²⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

³³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84.

8. Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Výkon uloženého trestu zákazu činnosti je zákonem chráněn ve formě latentní hrozby trestněprávního postihu. Skutečnost, že odsouzený pachatel v průběhu výkonu trestu uložený zákaz nerespektuje a vykonává činnost, která je předmětem zákazu, totiž naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ, jehož objektem je zájem na řádném a rychlém výkonu rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci, jakož i na vykázání formou opatření.³³¹ Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu je zapotřebí, aby se pachatel s obsahem příslušného rozhodnutí (jakož individuálním právním aktem) materiálně seznámil, přestože není vždy nutné mu toto rozhodnutí také řádně doručit, pokud není vykonatelnost spojená až s jeho doručením.³³²

Obecně pachatel „mařil“ výkon rozhodnutí, jestliže takové rozhodnutí nebylo v důsledku jeho chování vykonáno, v případě „podstatného ztěžování“ je pak rozhodnutí možné ještě vykonat, ale jen za podstatně ztížených podmínek (např. s vynaložením více, energie, času nebo prostředků).³³³ Zákon zde postihuje vykonávání činnosti, která mu byla rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci

- 1) zakázána,
- 2) pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění nebo
- 3) pro kterou takové oprávnění pozbyl.³³⁴

V aplikační praxi se jedná o nejčastěji postihovanou variantu první základní skutkové podstaty, přičemž všechny tři zmíněné způsoby jsou si z hlediska trestnosti rovnocenné, avšak z hlediska právního následku je nejzávažnější porušování právě zákazu činnosti z důvodu jeho sankčního charakteru jako následku spáchání právního deliktu.³³⁵

V souladu se zásadou subsidiarity trestní represe podle ustanovení § 12 odst. 2 TZ lze trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené uplatňovat jen v případech

³³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3186.

³³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1266/2021.

³³³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 514.

³³⁴ Ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.

³³⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2689.

společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Jinými slovy, pokud existuje korespondující delikt podle jiného právního předpisu a objektivní stránka jeho skutkové podstaty se kryje s ustanovením § 337 odst. 1 písm. a) TZ, pak postačí uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Jestliže však skutková podstata netrestního deliktu obsahově neodpovídá, tj. pokud nedopadá na všechny případy porušení zákazu činnosti (např. přestupky fyzické osoby dle ustanovení § 125c odst. 1 písm. e) zákona o silničním provozu, které však nesankcionuje řízení motorového vozidla přes uložený zákaz činnosti), pak je nutné uplatnit trestněprávní důsledky spojené s ustanovením § 337 odst. 1 písm. a) TZ.³³⁶

Z hlediska tohoto ustanovení je třeba držet se restriktivního výkladu „zakázané činnosti“ ve smyslu sankce za porušení předchozí primární povinnosti, jejíž podstatou je uložení povinnosti zdržet se výkonu vymezené činnosti po určitou dobu; opačný výklad by vedl k nadměrně širokému pojetí tohoto znaku.³³⁷ Zakázaná činnost je v sankčním pojetí chápána v současné právní úpravě v těchto podobách:

- 1) trest zákazu činnosti dle ustanovení § 73 TZ a ustanovení § 20 TOPO,
- 2) trestní opatření zákazu činnosti dle ustanovení § 26 odst. 3 ZSVM,
- 3) trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži dle ustanovení § 21 TOPO a trest zákazu přijímání dotací a subvencí dle ustanovení § 22 TOPO,
- 4) správní trest zákazu činnosti dle ustanovení § 47 zákona o přestupcích (a obdobné sankce za disciplinární či jiný delikt odkazující na tuto úpravu v zákoně o přestupcích).

Výkon zakázané činnosti je trestný pouze na území České republiky, pokud mezinárodní smlouva nebo přímo závazný unijní akt nestanoví jinak; jestliže tedy pachatel vykonává zakázanou činnost v jiném státě, jeho jednání nemůže naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.³³⁸ A naopak, jestliže např. držitel řidičského oprávnění vydaného v České republice spáchá přestupek či trestný čin v zahraničí, lze mu uložit obdobný trest v rámci správního či trestního řízení vedeného před příslušnými

³³⁶ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2696.

³³⁷ ŠČERBA, Filip a kol. Op. cit., s. 2690.

³³⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2648.

orgány v zahraničí, a s ohledem na zásadu teritoriality bude tento zákaz platit pouze na území daného státu.³³⁹

Tím však není dotčena skutečnost, že i řidič, který je držitelem řidičského průkazu členského státu EU (Evropského společenství), řidičského průkazu vydaného cizím státem, či mezinárodního řidičského průkazu vydaného cizím státem, se může tohoto trestného činu dopustit, jestliže dosáhl celkového počtu 12 bodů a pozbyl tak právo k řízení motorového vozidla na území České republiky.³⁴⁰ Podle judikatury by postrádalo logiku, pokud by v situaci, kdy tzv. vybodovaný řidič pozbyl řidičský průkaz České republiky, a tedy řidičské oprávnění, mohl i nadále řídit na jejím území, protože má také řidičský průkaz jiného státu, jelikož by tím byl absolutně zmařen jeden z hlavních účelů bodového systému, a to eliminace řidičů dopouštějících se opakovaně přestupků.³⁴¹ Pro řidiče, který má též řidičský průkaz jiné země, by pak dosažení 12 bodů nemělo žádný dopad, což nedává smysl, když podstatou tzv. vybodování není odebrání řidičského průkazu, ale ztráta řidičského oprávnění; zároveň by tím docházelo k diskriminaci řidičů, kteří mají pouze jeden řidičský průkaz.³⁴² Nutno podotknout, že se lze setkat i s opačnými názory, jejichž autoři naopak považují stávající právní úpravu za diskriminující na základě národnosti.³⁴³

Zakazovanou činnost je nutno ve výroku odsuzujícího rozsudku (trestního příkazu) vymezit přesně a jednoznačně také z důvodu právní jistoty pachatele z hlediska potenciálních trestněprávních dopadů kvůli možnému porušení zákazu a spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.³⁴⁴ V každém konkrétním případě jak pak nutné posuzovat, jestli činnost vykonávaná pachatelem má skutečně ve svém materiálním obsahu tutéž povahu, jakou vykazuje charakter činnosti, která mu byla zakázána, tzn. zda skutečně porušuje samotnou podstatu takového zákazu.³⁴⁵ Formálně totiž může dojít k naplnění skutkové podstaty byť při zcela marginálním výkonu

³³⁹ HAŠAN, Michal. Uložení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel v zahraničí. Epravo.cz [online]. 2021. [cit. 17. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/ulozeni-trestu-zakazu-cinnosti-spocivajiciho-v-zakazu-rizeni-motorovych-vozidel-v-zahranici-113107.html>.

³⁴⁰ Ustanovení § 123c odst. 6, 7 zákona o silničním provozu.

³⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1511/2011.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ ZÚBEK, Jan, ŠELLENG, Dalibor. K postavení držitelů cizozemských řidičských průkazů v systému bodového hodnocení řidičů. Právní rozhledy, 2014, č. 20, s. 712-715.

³⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 935.

³⁴⁵ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2692, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 8 Tdo 460/2013.

zakázané činnosti, jelikož není stanovena žádná konkrétní kvantifikace z hlediska rozsahu, času, atd.; jedná se tedy o trestný čin, u něhož je přípustné přímo aplikovat zásadu subsidiarity trestní represe dle ustanovení § 12 odst. 2 TZ.³⁴⁶ Není tedy vyžadováno opakované či soustavné jednání pachatele, nýbrž stačí i jednorázové porušení zákazu; rozhodující je v daném případě intenzita a závažnost porušení takového zákazu, kdy vzhledem ke společenské škodlivosti nepřichází v úvahu jiná než trestní odpovědnost ani s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe.³⁴⁷

Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání je poměrně hojně judikován, nezdá se zde až o kuriozní případy testování míry zakázaného, tedy co vše zahrnuje vymezení zakázané činnosti, a jaká činnost již naplňuje skutkovou podstatu tohoto trestného činu, typicky při zákazu řízení motorových vozidel. Postoj soudů je v tomto ohledu spíše zdrženlivý a z mého pohledu někdy až formálně přepjatý, když trestní odpovědnost zakládají i takové situace, kdy pachatel ujel v době výkonu trestu se svým vozidlem pouze několik metrů za účelem přeparkování vozidla,³⁴⁸ řídil motorové vozidlo pouze na soukromém pozemku provozovatele čerpací stanice pohonných hmot³⁴⁹ či v rámci praktického výcviku k získání řidičského oprávnění v autoškole pod dohledem instruktora.³⁵⁰ Jestliže ani v takových případech soud neshledá důvod k přímé aplikaci subsidiarity trestní represe, bude vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu obvykle možné uvažovat alespoň o využití tzv. odklonů.³⁵¹

Ústavní soud vytýká obecným soudům, že jejich rozhodnutí jsou sice zákonná, nicméně nespravedlivá, a v jednom z takových nálezů ve světle zásady subsidiarity trestní represe odmítl potrestání pachatele pro bagatelní trestný čin a přihlásil se k přirozenoprávní tezi o možné nutnosti upřednostnit spravedlnost před zákonem, resp. aplikovat Radbruchovu formuli.³⁵² V onom případě pachatel navzdory zákazu řízení motorových vozidel přemísťoval jako automechanik vozidla za účelem jejich opravy v uzavřeném areálu, kam byl veřejnosti

³⁴⁶ ŠČERBA, Filip a kol. Op. cit., s. 2697.

³⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 950/2011.

³⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 5 Tdo 122/2013.

³⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 630/2008.

³⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 594/2004.

³⁵¹ ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2697, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 7 Tdo 782/2013-17.

³⁵² SIVÁK, Jakub. Zákonné bezprávi a nadzákonné právo v 21. století. Bulletin advokacie, 2019, č. 6, s. 43-47.

zakázán vjezd, na vzdálenost cca 10 metrů.³⁵³ Obecné soudy neaplikovaly zásadu subsidiarity trestní represe, ačkoliv skutkové okolnosti svědčily o tom, že k tomu byly splněny podmínky, čímž došlo k porušení ústavního principu *nullum crimen, nulla poena sine lege* a Ústavní soud rozhodnutí obecných soudů zrušil.³⁵⁴

Podle judikatury nelze za zakázanou činnost v případě zákazu řízení motorových vozidel považovat „*jakékoliv nakládání s motorovým vozidlem, ale jen takové jeho ovládání, k němuž jsou nutné schopnosti, jež řidič musí nabýt školením a zkušeností, pro které je vydáváno řidičské oprávnění, a je potřeba takových schopností k tomu, aby toto vozidlo (jeho pohonná jednotka) mohlo být uvedeno do pohybu s využitím znalostí a schopností ovládat jeho motorické schopnosti.*“³⁵⁵ O trestný čin tedy nejde, jestliže pachatel např. pohybuje motorovým vozidlem pouze za pomoci lidské fyzické síly, tzn. jestliže ho třeba tlačí nebo táhne, v takovém případě se nejedná o „řízení“, které je předmětem zákazu.³⁵⁶ Rovněž pokud je zákaz omezen pouze na určitou kategorii motorových vozidel, pak řízení motorového vozidla jiné kategorie není porušením zákazu (např. pachatel řídil osobní automobil, čímž neporušil zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení „motorových vozíků“).³⁵⁷

Problém spatřuji v nejednotě soudní praxe ohledně opětovného ukládání a prodlužování zákazu řízení, které zakládá „řetězení“ trestu v případě, kdy řidič toliko maří výkon úředního rozhodnutí, ale v danou dobu neohrožuje bezpečnost silničního provozu. Nejvyšší soud v jednom takovém případě neshledal rozpor v uložení tohoto trestu se zásadami pro ukládání trestních sankcí dle ustanovení § 39 TZ a zopakoval, že námitky proti druhu trestu a jeho výměře lze v dovolání úspěšně uplatňovat jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem za trestný čin, jímž byl uznám vinným.³⁵⁸ Nejedná se tak o porušení zásady dvojího přičítání, když je dána jednoznačně úzká a bezprostřední spojitost vykonávané činnosti pro uložení trestu, pokud je posléze soudem zakázána táž činnost, která byla pachateli maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání již dříve zakázána a pachatel jejím dalším výkonem

³⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 1152/17.

³⁵⁴ Tamtéž.

³⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 8 Tdo 460/2013.

³⁵⁶ Tamtéž.

³⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1997, sp. zn. 2 Tzn 213/96.

³⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 5 Tdo 147/2022.

dříve uložený trest porušil; bližší souvislost zřejmě ani nemůže být dána.³⁵⁹ Podle Nejvyššího soudu pak „ukládání trestu zákazu činnosti téhož druhu, jaký byl dříve pachateli zakázán a pachatel tento zákaz nerespektoval, za trestný čin podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je nejen přípustné, neboť jsou naplněny podmínky § 73 odst. 1 tr. zákoníku, ale i obvyklé, byť nikoli obligatorní.“³⁶⁰

Ačkoli nelze nic namítat proti zákonnosti takového postupu, nejeví se mechanické ukládání dalších trestů zákazu činnosti jako vhodné a ani jako účelné z hlediska řešení recidivy těchto pachatelů. S tím souhlasí také Kareš, který považuje za kontraproduktivní a věcně nesmyslná opakovaná ukládání, resp. prodlužování těchto trestů u pachatelů, kteří řídili byť proti zákazu, ale jinak nikoli nebezpečně.³⁶¹ Nadto poukazuje na to, že řidičské oprávnění pachatel běžně využívá k výkonu svého povolání a obživě rodiny, a tuto sankci pociťuje jako nespravedlivou, povaze věci nepřiměřenou, fakticky bezdůvodnou šikanu, když řídí jinak v mezích předpisů.³⁶² Soud by se tak neměl spokojit s povšechným zdůvodněním o souvislosti spáchaného trestného činu se zakazovanou činností, nýbrž se v každém jednotlivém případě snažit o nalezení co nejvhodnějšího řešení, které odpovídá okolnostem daného případu, aby dostál povinnosti řádného odůvodnění rozhodnutí.³⁶³ Jako příhodné druhy alternativních trestů k tomuto deliktu pak Kareš zmiňuje peněžitý trest, vyměřený adekvátně k majetkovým a výdělkovým poměrům pachatele, anebo trest obecně prospěšných prací, případně trest domácího vězení nebo i propadnutí věci (automobilu).³⁶⁴

³⁵⁹ Tamtéž.

³⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 5 Tdo 147/2022.

³⁶¹ KAREŠ, Jan. Několik kacířských poznámek k trestání recidiv maření výkonu úředního rozhodnutí řízením motorového vozidla vzdor zákazu této činnosti. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 3, s. 63-65.

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž.

9. Zákaz činnosti ve správním trestání

Zákaz činnosti je rovněž jeden z druhů správních trestů, které lze uložit pachateli za spáchaný přešupek. Zákon č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich ho vymezuje mezi ostatními druhy správních trestů v ustanovení § 35 písm. c).

Dle důvodové zprávy je účelem správního trestu zákazu činnosti zejména chránit společnost před závažným porušováním povinností ze strany pachatele přešupku.³⁶⁵ Podle současné koncepce lze správní trest zákazu činnosti považovat za sankci omezující povahy, jejímž hlavním smyslem je zabránit pachateli přešupku v recidivě.³⁶⁶ Správní trest zákazu činnosti představuje velmi citelný zásah do právního postavení pachatele přešupku a to i na několik let, v některých případech se mohou jeho negativní důsledky projevit také v pachatelově osobní, rodinné, či pracovní sféře. Spojuje v sobě prvky jak preventivního (odstrašujícího), tak represivního charakteru.³⁶⁷ Z tohoto důvodu musí správní orgán jeho uložení vždy pečlivě zvážit a vzít v potaz hledisko účelnosti a vhodnosti trestu v konkrétním případě, není-li k uložení tohoto trestu podle zvláštního zákona povinen.³⁶⁸

Správní trest zákazu činnosti lze uložit samostatně nebo spolu s jinými správními tresty, zpravidla a nejčastěji společně s pokutou.³⁶⁹ Správní orgán se musí řídit obecnými zásadami pro ukládání správních trestů, tj. kritérii pro určení druhu a výměry správního trestu, která jsou uvedena v ustanoveních § 37–40 zákona o přešupcích, dále však musí přihlédnout k hlediskům stanoveným zvláštními zákony a judikaturou.

Uložení může být pachateli fyzické osobě, fyzické podnikající osobě i právnické osobě. Kromě řádného přešupkového řízení ho lze uložit také příkazem dle ustanovení § 90 odst. 1 zákona o přešupcích. Mladistvému pachateli lze zákaz činnosti uložit nejdéle na dobu 1 roku a pouze za předpokladu, že výkon správního trestu nebrání přípravě na jeho povolání.³⁷⁰ Vzhledem k možnostem podmíněného upuštění od uložení správního trestu dle ustanovení § 42 zákona o přešupcích a upuštění od uložení správního trestu dle ustanovení § 43 zákona o

³⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz.

³⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2009, č. j. 9 As 7/2009-76.

³⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2008, č. j. 9 As 7/2008-55.

³⁶⁸ BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 267.

³⁶⁹ Ustanovení § 36 zákona o přešupcích, BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 269.

³⁷⁰ Ustanovení § 58, odst. 1, 2 zákona o přešupcích.

přestupcích, se správní trest zákazu činnosti neukládá obligatorně, nýbrž na základě správního uvážení. Neplatí to však bezvýjimečně a speciální právní úprava může stanovit jinak – např. ustanovení § 125c odst. 6 zákona o silničním provozu diskreci správního orgánu nepřipouští a z gramatického výkladu ustanovení vyplývá nejen povinnost uložit zákaz činnosti, ale navíc i v minimální stanovené výši.³⁷¹

Pachateli přestupku je správním trestem přímo zabráněno v páchání dalších přestupků tím, že je po určitou dobu vyřazen z možnosti zastávat některá zaměstnání nebo povolání, tj. činnost, kterou pachatel vykonává v pracovním nebo jiném obdobném poměru, anebo vykonávat činnosti, k nimž je zapotřebí určitého veřejnoprávního oprávnění.³⁷²

Veřejnoprávním oprávněním se rozumí souhlas, povolení, koncese, ohlášení, popřípadě další typy oprávnění udělovaných orgány veřejné moci.³⁷³ Může se jednat např. o řidičské oprávnění pro příslušnou skupinu motorových vozidel³⁷⁴ nebo zbrojní průkaz.³⁷⁵ Jestliže pachatel přestupku nedisponuje příslušným veřejnoprávním oprávněním, uložení správního trestu zákazu činnosti to nebrání; správní orgán však tuto skutečnost vezme v úvahu při rozhodování o výši výměry trestu.³⁷⁶ Stejně jako u trestu zákazu činnosti pak pachatel nemůže příslušné veřejnoprávní oprávnění po dobu trvání trestu nabýt. Činnost, k níž je veřejnoprávní oprávnění zapotřebí, je vždy stanovena zákonem.³⁷⁷

Činnost lze zakázat pouze tehdy, došlo-li k přestupku při výkonu této činnosti nebo v přímé souvislosti s ní.³⁷⁸ Podmínka přímé souvislosti s danou činností je splněna nejen v případě, kdy výkon dané činnosti pachateli poskytl příležitost ke spáchání přestupku, ale rovněž jestliže její výkon spáchání přestupku usnadnil; správní orgán je povinen přímou souvislost v konkrétním případě zkoumat, nelze ji však dovozovat zcela obecně.³⁷⁹ Přímá souvislost zároveň determinuje vymezení obsahu a rozsahu zakázané činnosti, která musí být

³⁷¹ BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 266.

³⁷² Ustanovení § 47 odst. 1 zákona o přestupcích.

³⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz.

³⁷⁴ Ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) zákona o silničním provozu.

³⁷⁵ Ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních).

³⁷⁶ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 374.

³⁷⁷ Tamtéž.

³⁷⁸ Ustanovení § 47 odst. 1 zákona o přestupcích.

³⁷⁹ BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 267.

dostatečně konkretizována s ohledem na daný případ.³⁸⁰ Důležitost správného vymezení se může projevit např. při rozhodování o tom, zda postačí zakázat řízení motorových vozidel spadajících pouze do jedné skupiny řidičského oprávnění nebo je potřebné zakázat činnost ve všech skupinách.³⁸¹

Zákaz činnosti lze uložit jen tehdy, je-li to stanoveno zákonem a nejvýše na dobu tam stanovenou.³⁸² Výhrada zákona je zde uplatněna s ohledem na již zmíněný citelný zásah do právního postavení pachatele přestupku a to i na několik let, proto musí zvláštní zákon uložení trestu stanovit výslovně a rovněž nelze překročit maximální dobu stanovenou u jednotlivých skutkových podstat přestupků.³⁸³ Může se jednat např. o ustanovení § 125c odst. 6 zákona o silničním provozu, které zároveň stanovuje i minimální hranici výměry. K této spodní hranici sazby se navíc vyjádřil i Nejvyšší správní soud, který provedl třístupňový test proporcionality a shledal ji ústavně konformní, jelikož umožňuje dosáhnout sledovaného cíle, tedy zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.³⁸⁴ Není-li doba zákazu činnosti zvláštním zákonem stanovena, lze zákaz činnosti uložit nejdéle na 3 roky.³⁸⁵

Doba výkonu trestu počíná běžet nabytím právní moci rozhodnutí o uložení správního trestu zákazu činnosti a končí uplynutím doby stanovené v rozhodnutí.³⁸⁶ Do doby zákazu činnosti se započítává doba, po kterou pachatel na základě úředního opatření učiněného v souvislosti s projednávaným přestupkem již nesměl činnost fakticky vykonávat, pokud je mezi úředním opatřením a projednávaným přestupkem přímá souvislost.³⁸⁷ Může se jednat např. o zadržení řidičského průkazu policistou dle ustanovení § 118b zákona o silničním provozu.³⁸⁸ Ve výrokové části rozhodnutí o přestupku, kterým je obviněný uznán vinným, se kromě náležitostí podle správního řádu uvede výrok o započtení doby, po kterou obviněný na základě úředního opatření učiněného v souvislosti s projednávaným přestupkem již nesměl

³⁸⁰ BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 267.

³⁸¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2009, č. j. 9 As 7/2009-76, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 3. 2017, č. j. 7 As 332/2016-44.

³⁸² Ustanovení § 47 odst. 2 zákona o přestupcích.

³⁸³ BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 268.

³⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 6. 2009, č. j. 5 As 46/2008-50.

³⁸⁵ Ustanovení § 47 odst. 2 zákona o přestupcích.

³⁸⁶ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 377.

³⁸⁷ Ustanovení § 47 odst. 3 zákona o přestupcích.

³⁸⁸ BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 268.

činnost vykonávat, do doby zákazu činnosti.³⁸⁹ Jedná se o obligatorní náležitost výrokové části rozhodnutí o přestupku a správní orgán tak činí z úřední povinnosti. Pokud by započítatelná doba byla stejně dlouhá či dokonce delší než doba zákazu činnosti, správní orgán správní trest neuloží, je však povinen toto rozhodnutí řádně zdůvodnit, především pak pokud je ze zákona stanovena minimální hranice výměry správního trestu.³⁹⁰ Jestliže pachatel nerespektuje zákaz činnosti uložený pravomocným rozhodnutím, doba trvání zákazu činnosti se tím neprodluhuje, pachatel se však dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) TZ.³⁹¹

Zakázat nelze takovou činnost, jejíž výkon zákon ukládá.³⁹² Jestliže zákon výkon některé činnosti ukládá, převládá zde z určitého důvodu zájem na jejím řádném výkonu, a proto nemůže být v důsledku uložení zákazu činnosti znemožněno této zákonné povinnosti dostát.³⁹³ Takovou činností může být např. povinnost vlastníka stavby a zařízení vyplývající z ustanovení § 154 odst. 1 písm. a) stavebního zákona,³⁹⁴ který je povinen udržovat stavbu podle ustanovení § 3 odst. 4 stavebního zákona po celou dobu její existence.³⁹⁵

Po uplynutí poloviny doby, na niž byl uložen zákaz činnosti, může správní orgán, který zákaz činnosti uložil, od výkonu zbytku tohoto správního trestu upustit, jestliže pachatel prokáže způsobem svého života nebo provedením účinných opatření, že jeho další výkon není potřebný.³⁹⁶ Možnost (tedy nikoli povinnost) správního orgánu rozhodnout o upuštění od výkonu zbytku zákazu činnosti je zakotvena z důvodu, že tento správní trest může představovat velmi citelný zásah do právního postavení pachatele přestupku a to i na několik let, a představuje tak zmírnění negativních dopadů v konkrétním případě.³⁹⁷

Návrh na upuštění od výkonu zbytku správního trestu zákazu činnosti je oprávněn podat pachatel, jeho zákonný zástupce, opatrovník nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí.³⁹⁸ K

³⁸⁹ Ustanovení § 93 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích.

³⁹⁰ BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 268.

³⁹¹ BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 267.

³⁹² Ustanovení § 47 odst. 6 zákona o přestupcích.

³⁹³ BOHADLO, David a kol. Op. cit., s. 269.

³⁹⁴ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

³⁹⁵ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 376.

³⁹⁶ Ustanovení § 47 odst. 4 zákona o přestupcích.

³⁹⁷ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Op. cit., s. 377.

³⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz.

prokázání důvodnosti návrhu předloží oprávněný subjekt patřičné důkazy, které správní orgán vyhodnotí spolu se skutečnostmi známými z jeho úřední činnosti, v úvahu vezme též osobu pachatele, možnosti jeho nápravy a další okolnosti.³⁹⁹ O návrhu jako celku, tj. v celém rozsahu, rozhoduje správní orgán, který rozhodoval o uložení trestu v prvním stupni; návrhu může vyhovět nebo ho zamítnout, proti tomuto rozhodnutí se však nelze odvolat a návrh nelze podat opakovaně.⁴⁰⁰ O upuštění od výkonu zbytku správního trestu rozhoduje správní orgán novým rozhodnutím dle ustanovení § 99 odst. 1 zákona o přestupcích za subsidiárního užití § 101 a 102 SŘ,⁴⁰¹ přičemž u původního rozhodnutí nedochází ke zrušení, ale pozbytí jeho právních účinků.⁴⁰² Vyhovění návrhu nebude z povahy věci možné, jestliže pachatel uložený správní trest zákazu činnosti nerespektuje.

Byla-li spolu se zákazem činnosti uložena též pokuta, která nebyla dosud uhrazena, popřípadě byla uhrazena pouze zčásti, nelze od výkonu zbytku zákazu činnosti upustit, dokud pachatel neprokáže, že pokutu nebo její zbylou část uhradil, anebo dokud nebylo rozhodnuto o rozložení úhrady pokuty na splátky nebo o odložení splatnosti pokuty.⁴⁰³ Nevymožené pohledávky způsobují v praxi značný problém a tato úprava představuje efektivní řešení, neboť motivuje pachatele přestupku k uhrazení či jinému způsobu vypořádání pokuty, která byla spolu se zákazem činnosti uložena.⁴⁰⁴

³⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 2. 2019, č. j. 9 As 394/2017-39, BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 269.

⁴⁰⁰ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 377.

⁴⁰¹ Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád.

⁴⁰² JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Op. cit., s. 378.

⁴⁰³ Ustanovení § 47 odst. 5 zákona o přestupcích.

⁴⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz, BOHADLO David a kol. Op. cit., s. 269.

10. Úvahy de lege ferenda

V dosavadních kapitolách jsem se věnoval právnímu vědomí *de lege lata*, tedy platné právní úpravě a tomu, co je s ní v souladu, a co je naopak protiprávní.⁴⁰⁵ Nyní se pozastavím nad právním vědomím *de lege ferenda*, které spočívá v hodnocení pozitivního práva z hlediska jeho správnosti a spravedlnosti, a z něhož vychází představy o možných změnách.⁴⁰⁶ Vzhledem k tomu, že podle zmíněných statistik Ministerstva spravedlnosti ČR tvoří přes 96 % ze všech případů uložených trestů zákazu činnosti právě zákaz řízení motorových vozidel, zaměřím své úvahy *de lege ferenda* primárně k němu.

Jedná se o systémový problém, na jehož úplném začátku stojí dle mého názoru samotný nekvalitní systém výuky v autoškolách, který je třeba změnit. Velkou část dopravních přestupků i trestných činů v oblasti dopravy totiž způsobují kromě zmíněných recidivistů právě začínající (mladí) řidiči. Podle odborníků panuje ve výchově řidičů chaos, chybí jasná koncepce zohledňující moderní trendy a úroveň autoškol je velmi proměnlivá.⁴⁰⁷ Zkušenost s reálným silničním provozem je u čerstvých absolventů alarmující a ti sami se pak shodují na tom, že nejsou připraveni pro provoz, navíc už se s nimi následně vůbec nepracuje.⁴⁰⁸ Ze zmíněných statistik rovněž vyplývá, že zákaz řízení motorových vozidel bývá zdaleka nejčastěji ukládán za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky a alkohol je zároveň jednou z nejčastějších příčin autohavárií, přičemž podle policejních statistik opilý řidičů na silnicích přibývá.⁴⁰⁹ I proto je nutné již u začínajících řidičů v autoškolách zdůrazňovat, že alkohol za volant nepatří. Rovněž je třeba více se zaměřit na preventivní kampaně za současné spolupráce Ministerstva dopravy ČR, Policie ČR a BESIPu.

V oblasti správního trestání oceňuji představenou novelu zákona o silničním provozu, která byla v nedávné době schválena Vládou ČR a nyní putuje do Poslanecké sněmovny, platit by měla od roku 2024. Cílem tohoto návrhu je hlavně revize správního trestání v oblasti

⁴⁰⁵ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 7. Praha: Aleš Čeněk, 2017, s. 25.

⁴⁰⁶ Tamtéž.

⁴⁰⁷ Zkoušky v autoškole jsou moc měkké, systém se musí změnit, říkají experti. Idnes.cz [online]. 2022. [cit. 18. 2. 2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/auto/zpravodajstvi/autoskola-budsky-horcicka-rozstrel-vize-0-bezpecnost-silnicni-provoz.A220225_123755_automoto_fdv.

⁴⁰⁸ Tamtéž.

⁴⁰⁹ V Česku platí nulová tolerance alkoholu za volantem. Přesto opilý řidičů na silnicích přibývá. iROZHLAS.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tolerance-alkoholu-cesko-policie-kontroly-zkouska-ridic_2302120700_pat.

přestupků proti pravidlům silničního provozu včetně revize bodového systému.⁴¹⁰ Konkrétně v právní úpravě zákazu činnosti pak dochází ke snížení počtu přestupků, za které lze správní trest zákazu činnosti uložit, zároveň se však prodlužuje doba, na kterou se zákaz řízení motorových vozidel ukládá. Lze se však setkat i s kritikou, když dopravní experti poukazují na fakt, že právě možný zákaz řízení měl na neukázněné řidiče silný odstrašující účinek.⁴¹¹ Nově bude také možné uložit zákaz činnosti i pod dolní hranici zákonem stanovené výměry, jestliže by uložený trest i v této dolní hranici byl vzhledem k poměrům řidiče nepřiměřeně přísný.⁴¹² Dále se navrhuje ukládat zákaz činnosti obligatorně na dobu 6-18 měsíců v případě způsobení dopravní nehody s následkem těžké újmy na zdraví nebo smrti vlivem jakéhokoli přestupku.⁴¹³ Významnou změnou je pak zjednodušení systému trestných bodů z pěti sazeb na tři (nově bude možné přidělit 2, 4 nebo 6 bodů), možnost řídit auto od 17 let pod dohledem nebo řidičský průkaz na zkoušku.⁴¹⁴

Určitý problém představuje také ukládání správního trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel, kdy dochází ke snížení efektivity potrestání a v některých případech k jeho realizaci vůbec nedojde.⁴¹⁵ Podle současné právní úpravy je totiž při ukládání úhrnného trestu v rámci společného řízení správní orgán povinen aplikovat zásadu absorpce, ale už nemůže aplikovat zásadu asperace (jako je tomu u pokuty), což brání uložení přísnějšího (delšího) trestu zákazu činnosti, a zakládá tak pochybnost o jeho efektivitě a spravedlnosti.⁴¹⁶ Další potíž představuje uložení druhého správního trestu zákazu činnosti, jestliže nebyl uložen ve společném řízení (ač tomu tak být mělo), kdy může dojít k faktické konzumaci druhého mírnějšího trestu v rámci trestu prvního, tedy druhý trest proběhne ještě za trvání trestu předchozího. Bražina navrhuje řešení v podobě zavedení tzv. souhrnného správního trestu, který by fungoval obdobně jako souhrnný trest v trestním řízení, případně

⁴¹⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. ODok.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGFL5VG1/>.

⁴¹¹ Nerušte zákaz řízení, říká dopravní expert k novele. Nechválí ani „měkčí“ bodový systém. Lidovky.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z https://www.lidovky.cz/domov/silnicni-zakon-bodovy-system-trest-zakaz-rizeni-ridicky-prukaz.A230104_190804_ln_domov_hma.

⁴¹² REDAKCE. Návrh novely zákona o silničním provozu schválen vládou. Právní rozhledy, 2023, č. 2, s. II.

⁴¹³ Tamtéž.

⁴¹⁴ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. ODok.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGFL5VG1/>.

⁴¹⁵ BRAŽINA, Radislav. Správní trest zákazu činnosti a zásada absorpce. Právní rozhledy, 2020, č. 12, s. 448-450.

⁴¹⁶ Ustanovení § 41 zákona o přestupcích.

navrhuje zavést do zákona oprávnění správních orgánů odložit výkon následného trestu zákazů činnosti až na dobu po uplynutí běhu prvního trestu, aby se zajistilo, že druhý uložený trest naváže na trest první.⁴¹⁷

Konečně pak dochází ke změně v samotné úpravě trestu zákazů činnosti a většímu zacílení na zdaleka nejčastěji zakázanou činnost, tedy zákaz řízení motorových vozidel. Novela, resp. zákon č. 220/2021 Sb., mění jak hmotněprávní ustanovení, tak související ustanovení procesní, a klade si za cíl především zvýšit četnost ukládání a efektivnost alternativních trestů a zjednodušit některé procesy v rámci vykonávacího řízení. Zákon má postupnou (dělenou) účinnost a některé změny nabyly účinnosti již 1. ledna 2022, mj. právě změny ve výkonu trestu zákazů činnosti. S odloženou účinností od 1. července 2023 pak dochází k zavedení tzv. terapeutického programu pro rizikové řidiče, který s trestem zákazů činnosti úzce souvisí.

Ustanovení § 73 odst. 3 TZ bude nově znít následovně:

„Pachateli, který se trestného činu dopustil v souvislosti s řízením motorového vozidla, může soud uložit povinnost podrobit se terapeutickému programu podle zákona upravujícího provoz na pozemních komunikacích (dále jen „terapeutický program pro řidiče).“

O zavedení terapeutických (rehabilitačních) programů se v České republice uvažuje už od roku 2000 vzhledem k dlouhodobé dopravně bezpečnostní situaci.⁴¹⁸ Ačkoli v současné době není v EU zaveden jednotný systém takových programů, v okolních státech (Německo, Slovensko, Polsko) nějaká forma podobných programů již funguje a má za následek výrazné snížení recidivy problémového či trestného chování při řízení.⁴¹⁹

Terapeutický program bude upraven v ustanovení § 102a zákona o silničním provozu a účast v něm má být také podmínkou pro vrácení řidičského oprávnění v případech dle ustanovení § 102 odst. 5 zákona o silničním provozu.⁴²⁰ Nová úprava se promítne i do rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazů činnosti, kdy soud bude

⁴¹⁷ BRAŽINA, Radislav. Správní trest zákazů činnosti a zásada absorpce. Právní rozhledy, 2020, č. 12, s. 448-450.

⁴¹⁸ GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana a kol. Ukládání trestů a jejich výkon. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 23.

⁴¹⁹ GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana a kol. Op. cit., s. 23, 24.

⁴²⁰ Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Čl. VIII.

moci zohlednit úspěšné absolvování terapeutického programu, případně bude moci uložit pachateli povinnost se mu podrobit. Na konečnou podobu právní úpravy tzv. terapeutického programu v zákoně o silničním provozu si ovšem budeme muset ještě počkat, zákon ještě nevstoupil v účinnost a už se novelizuje.⁴²¹

Aby mohl být trest zákazu činnosti skutečně účelný a efektivní, je nutné jej doplnit o navazující formu kontroly nebo dohledu. Kontrola dodržování trestu zákazu činnosti však může působit problémy z důvodu absence ne zcela uskutečněných nebo fungujících kontrolních mechanismů a institucí při současně širokém okruhu osob, na které se trest může vztahovat, a rozsahu činností, které lze zakázat.⁴²² V tomto ohledu bohužel ani zmíněná novela změnu nepřináší, na rozdíl od trestu domácího vězení, u kterého nově soud může nad pachatelem na dobu výkonu trestu domácího vězení vyslovit dohled.⁴²³ Zapojení Probační a mediační služby také do kontroly výkonu trestu zákazu činnosti bych proto do budoucna přivítal.

Jak se nová právní úprava projeví v praxi a zda skutečně přispěje k účelnějšímu a efektivnějšímu trestání, snížení recidivy a zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích, si musíme ještě nějakou dobu počkat. Věřím však, že jde o krok správným směrem.

⁴²¹ Poslanci chtějí změnit podmínky sociálního výcviku pachatelů trestných činů. Ruší terapii zdarma. Česká justice.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2023/02/poslanci-chteji-zmenit-podminky-socialniho-vycviku-pachatelu-trestnych-cinu-rusi-terapii-zdarma/>.

⁴²² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 931.

⁴²³ Ustanovení § 60 odst. 5 TZ.

Závěr

Tématem této diplomové práce byl trest zákazu činnosti a jeho kontrola. V českém trestním právu představuje v současné době významný nástroj, který naplňuje účel trestu a napomáhá k ochraně společnosti a jejích zájmů především tím, že zabraňuje odsouzenému pachateli v opětovném páchání další trestné činnosti. Přestože se jedná o druhý nejčastěji ukládaný druh trestu, jen výjimečně bývá ukládán jako samostatný, což souvisí s praktickými problémy spjatými s jeho uplatňováním při následném výkonu a kontrole trestu. I přes bohatou soudní judikaturu pak bývá u odborné veřejnosti spíše upozadován.

Cílem této diplomové práce proto bylo představit problematiku trestu zákazu činnosti v českém trestním právu, popsat právní úpravu *de lege lata*, zhodnotit ji, poukázat na změny v právní úpravě, upozornit na možné nedostatky a navrhnout řešení *de lege ferenda*. Za tím účelem jsem využil své znalosti z trestního práva i penologie, dále jsem čerpal ze studia zákonů, odborné literatury, judikatury, statistických údajů a některých internetových zdrojů.

Nejdříve jsem vysvětlil obecný pojem a účel trestu, navázal jsem systémem a tříděním trestů v českém trestním právu, alternativními tresty a pojmem, účelem a postavením samotného trestu zákazu činnosti. V následujících kapitolách jsem se zabýval podmínkami jeho ukládání, samostatné kapitoly jsem pak věnoval zvláštnostem při ukládání trestu právními osobám a mladistvým pachatelům. Pokračoval jsem úpravou výkonu trestu zákazu činnosti včetně jeho kontroly, zmínil jsem frekventovaný trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, kterého se může dopustit pachatel nerespektující zákaz činnosti. Závěr této diplomové práce jsem věnoval zákazu činnosti ve správním trestání a úvahám *de lege ferenda*, v nichž jsem reflektoval rovněž platnou, ale dosud neúčinnou právní úpravu.

Za hlavní problematické aspekty považuji nejednotnou aplikační praxi, která v některých případech vede k nadužívání a neefektivnímu využití tohoto trestu i v bagatelních případech, dále pak absenci ne zcela uskutečněných nebo fungujících kontrolních mechanismů a institucí při současně širokém okruhu osob, na které se tento trest může vztahovat, a rozsahu činností, které lze zakázat.

Naopak oceňuji snahu zákonodárce se po dlouhých letech konečně více zaměřit na zdaleka nejčastěji zakázanou činnost, tedy zákaz řízení motorových vozidel, a za tím účelem přijmout novou právní úpravu umožňující soudu uložit pachateli povinnost podrobit se terapeutickému

programu pro řidiče. Ukáže čas, zda se změna právní úpravy skutečně pozitivně projeví na snížení kriminality a zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že se mi vytyčené cíle podařilo naplnit. Věřím, že i tato práce přispěje k lepšímu porozumění dané problematice a poskytne podněty k diskusi o možných zlepšeních v této oblasti.

Seznam zkratek

TZ, trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ŽZ, živnostenský zákon	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
Zákon o advokacii	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
Zákon o silničním provozu	Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)
Zákon o přestupcích	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
ZP, zákoník práce	Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
Zákon o zbraních	Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)
Zákon o veřejných rejstřících	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů
Kancelářský řád	Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

Zákon o Probační a mediační službě	Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)
Stavební zákon	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněného pod č. 2/1993 Sb.
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Seznam použité literatury

Učebnice, komentáře a monografie

BOHADLO, David a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 596 s. ISBN 978-80-7676-419-4

DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 1140 s. ISBN 978-80-7552-600-7

DRAŠTÍK, Antonín a kol. Trestní zákoník. Komentář. I., II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 3264 s. ISBN 978-80-7478-791-1

FENYK, Jaroslav a kol. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 272 s. ISBN 978-80-7552-965-7

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 335 s. ISBN 978-80-7380-652-1

GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana a kol. Ukládání trestů a jejich výkon. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, 341 s. ISBN 978-80-7380-833-4

HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 1424 s. ISBN 978-80-7502-637-8

JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1050 s. ISBN 978-80-7400-772-9

KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2

NOVOTNÝ, František a kol. Trestní právo hmotné. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4

OSMANČÍK, Otakar a kol. K problematice alternativních trestů a opatření. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 151 s. ISBN 80-86008-26-6

SLÁDEČEK, Vladimír a kol. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1264 s. ISBN 978-80-7400-590-9

SOLNAŘ, Vladimír a kol. Systém českého trestního práva. Praha: Novatrix, 2009, 942 s. ISBN 978-80-254-4033-9

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 930 s. ISBN 978-80-7400-592-3

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1204 s. ISBN 978-80-7598-764-8

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5

ŠÁMAL, Pavel a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9

ŠČERBA Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9

ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). [online]. Praha: C. H. Beck, 2022. [cit. 1. 1. 2023]. Dostupné z: www.beck-online.cz

ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 3331 s. ISBN 978-80-7400-807-8

ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 312 s. ISBN 978-80-7478-848-2

Odborné články

BRAŽINA, Radislav. Správní trest zákazu činnosti a zásada absorpce. *Právní rozhledy*, 2020, č. 12, s. 448-450. ISSN 1210-6410

GAL'O, Dušan. Zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí v systému trestní represe právnických osob. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 9, s. 204-209. ISSN 1213-5313

GALO, Dušan. Trest zákazu činnosti ve vztahu k nabyvání, držení a nošení střelných zbraní. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 7-8, s. 159-162. ISSN 1213-5313

KAREŠ, Jan. Několik kacířských poznámek k trestání recidiv maření výkonu úředního rozhodnutí řízením motorového vozidla vzdor zákazu této činnosti. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 3, s. 63-65. ISSN 1213-5313

PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. Trest zákazu držení a chovu zvířat. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 1, s. 23-26. ISSN 1213-5313

REDAKCE. Návrh novely zákona o silničním provozu schválen vládou. *Právní rozhledy*, 2023, č. 2, s. II. ISSN 1210-6410

SIVÁK, Jakub. Zákoné bezprávi a nadzákoné právo v 21. století. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 6, s. 43-47. ISSN 1210-6348

VANDUCHOVÁ, Marie. Zákaz činnosti v Československém trestním právu. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. 1989, ročník 35, č. 2, s. 5-77. ISSN 0323-0619

ZŮBEK, Jan, ŠELLENG, Dalibor. K postavení držitelů cizozemských řidičských průkazů v systému bodového hodnocení řidičů. *Právní rozhledy*, 2014, č. 20, s. 712-715. ISSN 1210-6410

ŽATECKÁ, Eva. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, s. 1043 – 1053. ISBN 978-80-210-4990-1

ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K některým aplikačním souvislostem zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z pohledu teorie i praxe. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 1, s. 1-14. ISSN 1213-5313

Právní předpisy a související dokumenty

Důvodová zpráva k zákonu č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, č. 250/2016 Dz

Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2557 ze dne 14. prosince 2022 o odolnosti kritických subjektů a o zrušení směrnice Rady 2008/114/ES

Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu

Usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněného pod č. 2/1993 Sb.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Zákon č. 86/1950 Sb., Trestní zákon

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 1152/17

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15

Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 12. 1966, sp. zn. 1 To 373/66

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.10.1955, sp. zn. 1 Tz 165/55

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 9. 1986, sp. zn. 1 Tz 36/86

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 2. 1972, sp. zn. 2 Tz 2/72

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 17. 1. 1984, sp. zn. 5 Tz 1/84

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 1. 1984, sp. zn. 11 To 112/83

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 2. 1972, sp. zn. 2 Tz 2/72

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 5. 1983, sp. zn. 1 To 18/83

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 9. 1986, sp. zn. 1 Tz 36/86

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 12. 1962, sp. zn. 2 Tz 9/62

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 4. 1963, sp. zn. 4 Tz 12/63

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 14. 4. 1966, sp. zn. Tzv 10/66

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16. 3. 1967, sp. zn. Tzv 6/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 2. 1965, sp. zn. Tzv 2/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 2. 1965, sp. zn. 6 Tz 8/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 5. 1965, sp. zn. Tzv 16/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 10. 1963, sp. zn. 3 Tz 27/63

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 12. 1965, sp. zn. 5 Tz 53/65

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 3. 11. 1977, sp. zn. 6 Tz 72/77

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 1992, sp. zn. 4 Tz 27/91

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 10. 1987, sp. zn. 7 Tz 17/88

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 8. 1987, sp. zn. 1 Tz 23/87

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 3 Tdo 98/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1999, sp. zn. 4 Tz 140/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 3 Tz 72/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 1995, sp. zn. Tzn 28/95

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 167/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 6 Tz 62/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 4 Tz 106/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1997, sp. zn. 2 Tzn 213/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. 4 Tz 51/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2001, sp. zn. 3 Tz 169/2001

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 2. 2019, č. j. 9 As 394/2017-39

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 6. 2009, č. j. 5 As 46/2008-50

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 3. 2017, č. j. 7 As 332/2016-44

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2009, č. j. 9 As 7/2009-76

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2008, č. j. 9 As 7/2008-55

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 1994, sp. zn. 11 To 222/93

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 23 To 583/2007

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 1998, sp. zn. 12 To 278/98

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68

Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 8 Tdo 460/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2021, sp. zn. 7 Tdo 772/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1595/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1266/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 5 Tdo 147/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 5 Tdo 122/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1511/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 630/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2021, sp. zn. 6 Tdo 946/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 594/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1125/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 8 Tdo 627/2015-43

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2021, sp. zn. 4 Tdo 195/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 5 Tdo 236/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1402/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 1358/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014-24

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 7 Tdo 782/2013-17

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 5 Tdo 637/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 950/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sp. zn. 8 Tdo 32/2014-36

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 7 Tdo 829/2008

Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. II. ÚS 243/03

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965, sp. zn. Pls 7/65

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 3. 1987, sp. zn. Tpjf 46/86

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 7. 1967, sp. zn. Prz 19/67

Internetové zdroje a ostatní

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020, str. 41. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

Covid-19 pandemic helped to reduce the prison population in Europe: Council of Europe's annual penal statistics released. Coe.int [online]. 2022. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a60a50

HÁŠAN, Michal. Uložení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel v zahraničí. Epravo.cz [online]. 2021. [cit. 17. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/ulozeni-trestu-zakazu-cinnosti-spocivajiciho-v-zakazu-rizeni-motorovych-vozidel-v-zahranici-113107.html>

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. ODok.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCGFL5VG1/>

Nerušte zákaz řízení, říká dopravní expert k novele. Nechválí ani „měkkí“ bodový systém. Lidovky.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z https://www.lidovky.cz/domov/silnicni-zakon-bodovy-system-trest-zakaz-rizeni-ridicky-prukaz.A230104_190804_ln_domov_hma.

PELC, Vladimír. Trestní právo II. Pojem a účel trestu, systém trestů. Úvod do problematiky ukládání trestů. [přednáška]. Praha: PF UK, 24. 2. 2021.

Poslanci chtějí změnit podmínky sociálního výcviku pachatelů trestných činů. Ruší terapii zdarma. Česká justice.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2023/02/poslanci-chteji-zmenit-podminky-socialniho-vycviku-pachatelu-trestnych-cinu-rusi-terapii-zdarma/>.

Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle paragrafů - právní předpis TRZ2009. Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo

spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle soudů. Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak). Rok 2021. Statistický list trestní pro právnické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

Přehled o uložených trestech/trestních opatřeních – hlavní sankce (trest 1). Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření (trest 1, 2, 3, 4). Rok 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

Přehled o všech uložených trestech/trestních opatřeních (trest 1, 2, 3, 4). Rok 2021. Statistický list trestní pro fyzické osoby [on-line]. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Infodata. Přehledy statistických listů [cit. 17-2-2023]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html>.

V Česku platí nulová tolerance alkoholu za volantem. Přesto opilých řidičů na silnicích přibývá. iROZHLAS.cz [online]. 2023. [cit. 19. 2. 2023]. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tolerance-alkoholu-cesko-policie-kontroly-zkouska-ridic_2302120700_pat.

Vězňů je moc, sedí se i za krádež žvýkaček. Ministerstvo to chce řešit. Idnes.cz [online]. 2022. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/veznice-justice-soudnictvi.A220810_141604_domaci_knn

Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2021, str. 7. [cit. 29. 8. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-2021.pdf>

Zkoušky v autoškole jsou moc měkké, systém se musí změnit, říkají experti. Idnes.cz [online]. 2022. [cit. 18. 2. 2023]. Dostupné z https://www.idnes.cz/auto/zpravodajstvi/autoskola-budsky-horcicka-rozstrel-vize-0-bezpecnost-silnicni-provoz.A220225_123755_automoto_fdv.

Trest zákazu činnosti a jeho kontrola

Abstrakt

Téma této diplomové práce je trest zákazu činnosti a jeho kontrola. Trest zákazu činnosti představuje v českém trestním právu významný institut sloužící k ochraně společnosti a dlouhodobě se jedná o účinný nástroj v boji proti kriminalitě. Cílem této diplomové práce je představit problematiku trestu zákazu činnosti v českém trestním právu a poukázat na nedokonalosti a úskalí spjatá s uplatňováním tohoto trestu v aplikační praxi. Diplomová práce je členěna do deseti kapitol.

V první kapitole je vysvětlen pojem a účel trestu, navazuje systém a třídění trestů v českém trestním právu a alternativní tresty. Druhá kapitola představuje obecný úvod do problematiky trestu zákazu činnosti, vysvětluje pojem, účel, postavení trestu zákazu činnosti a přináší některé statistiky jeho ukládání.

Třetí kapitola je věnována podmínkám ukládání trestu zákazu činnosti a jeho výměře. Zahrnuje podmínku souvislosti trestného činu se zakazovanou činností, trest zákazu činnosti jako samostatný trest, druh a rozsah zakázané činnosti a jednotlivé kategorie zakázaných činností.

Čtvrtá kapitola zmiňuje specifika a odchylky v případě trestu zákazu činnosti ukládaného právními osobám. Pátá kapitola zahrnuje specifika a odchylky v případě trestu zákazu činnosti ukládaného mladistvým pachatelům.

Šestá kapitola se zabývá výkonem trestu zákazu činnosti, podmíněným upuštěním od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti a zahlazením odsouzení. V sedmé kapitole zmiňují problematiku kontroly výkonu trestu zákazu činnosti a její nedostatky.

Osmá kapitola je věnována trestnému činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, kterého se může dopustit pachatel, který zákaz činnosti nerespektuje a zakázanou činnost vykonává.

Devátá kapitola pojednává o správním trestu zákazu činnosti a jeho odlišností oproti trestu zákazu činnosti v trestním právu. V desáté kapitole reflektují změny právní úpravy a snažím se o nastínění úvah *de lege ferenda*.

Klíčová slova:

trest, alternativní tresty, zákaz činnosti

Punishment of disqualification and its control

Abstract

The topic of this diploma thesis is the punishment of the disqualification and its control. The punishment of the disqualification is an important institution in Czech criminal law serving to protect society and has long been an effective tool in the fight against crime. The aim of this diploma thesis is to introduce the issue of the punishment of the disqualification in Czech criminal law and to point out the imperfections and pitfalls associated with the application of this punishment in the application practice. The diploma thesis is divided into ten chapters.

The first chapter explains the concept and purpose of the punishment, followed by the system and classification of punishment in Czech criminal law and alternative punishments. The second chapter presents a general introduction to the issue of the punishment of the disqualification, explains the concept, purpose and position of the punishment of the disqualification and presents some statistics on its imposition.

The third chapter is devoted to the conditions for imposing the punishment of the disqualification and its level. It covers the condition of the link between the offence and the disqualified activity, the punishment of the disqualification as a separate punishment, the type and scope of the disqualified activity and the different categories of disqualified activities.

The fourth chapter mentions the specifics and derogations in the case of the punishment of the disqualification imposed on legal persons. The fifth chapter covers the specifics and derogations in the case of the punishment of the disqualification imposed on juvenile offenders.

The sixth chapter deals with the execution of the punishment of the disqualification, conditional remission of the execution of the remainder of the punishment of the disqualification and the extinguishment of the conviction. In Chapter Seven, I mention the issue of supervision of the execution of the punishment of the disqualification and its shortcomings.

The eighth chapter is devoted to the offence of obstructing the execution of an official decision and banishment, which can be committed by an offender who does not respect the punishment of the disqualification and carries out the disqualified activity.

The ninth chapter deals with the administrative punishment of the disqualification and its differences from the punishment of the disqualification in criminal law. In the tenth chapter I reflect on the changes in the legislation and try to outline *de lege ferenda* considerations.

Key words:

punishment, alternative punishments, disqualification